

ရခိုင်သယံဇာတကျိန်စာ

အဆုံးသတ်တွေ့မှာလား

နေထက်မိုးဇော်

February 2025

ရခိုင်သယံဇာတကျိန်စာ

အဆုံးသတ်တော့မှာလား

နေထက်မိုးဇော်

February 2025

FUTUREROADS STUDY GROUP

<https://www.ourfutureroads.net>

<https://www.facebook.com/ourfutureroads>

<https://t.me/ourfutureroads>

ဤစာတမ်းအတွက် ကိုးကားခဲ့ရသော အရင်းအမြစ်များနှင့် ဓါတ်ပုံများကို ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်

မာတိကာ

၁။ နိဒါန်း ၁

၂။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အလားအလာ ၂

၃။ ရခိုင်ပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် သဘာဝသယံဇာတစီမံကိန်းများ၏ အရေးပါမှု ၅

(၃.၁) အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း ၆

(၃.၂) ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် သေချာသော အထောက်အပံ့ကို ရရှိစေနိုင်ခြင်း ၆

(၃.၃) အစိုးရတစ်ရပ်အဖြစ် စတင်လည်ပတ်နိုင်ရန် ခိုင်မာသော ပြည်ပဝင်ငွေကို ရရှိစေနိုင်ခြင်း ၆

(၃.၄) အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ထွက်လာစေနိုင်ခြင်း ၆

(၃.၅) ငွေကြေးစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ရန် အစပျိုးနိုင်ခြင်း ၇

(၃.၆) လျှပ်စစ်ဓာတ်အားရရှိစေနိုင်ခြင်း ၇

(၃.၇) ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း ၇

၄။ ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းအတွက် အကြံပြုချက်များ ၇

(က) ဆွေးနွေးပွဲအတွက် အခြေခံ လိုအပ်ချက်များ ၈

(က - ၁) နှစ်ဖက်သောကိုယ်စားလှယ်များ၏ တရားဝင်ကိုယ်စားပြုမှု ၈

(က - ၂) ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သင့်သူများအားလုံး ပါဝင်ရန် ၈

(က - ၃) ဆွေးနွေးပွဲအတွက် ဦးစားပေးအစီအစဉ်နှင့်အဓိကဦးတည်မည့်အချက်များကို သတ်မှတ်ရန် ၈

(က - ၄) သဘောတူညီချက်များ၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုနှင့် အာမခံချက် ၉

(က - ၅) ငွေကြေးအလွှဲအပြောင်းဆိုင်ရာများ ၁၀

(ခ) အဓိကအခြေပြုဆွေးနွေးရမည့် သယံဇာတဆိုင်ရာ ကဏ္ဍ ၃ ခု ၁၀

(၁) သဘာဝသယံဇာတ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ၁၁

(၂) သဘာဝသယံဇာတ ထိန်းချုပ်စီမံခွင့် ၁၃

(၃) သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများအား ကောက်ခံစီမံပိုင်ခွင့် ၁၅

(ဂ) ရရှိသောသဘာဝသယံဇာတနှင့် အခြားစီမံကိန်းများ ခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်များ ၁၉

(ဂ - ၁) ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်း ၂၀

(ဂ - ၂) ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းနှင့် ရေနံပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း ၂၂

(ဂ - ၃) အနာဂတ်တွင် လုပ်ဆောင်မည့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းများ ၂၂

(ဂ - ၄) ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်း ၂၃

(ဂ - ၅) ကုလားတန် ဘက်စုံသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး စီမံကိန်း ၂၅

၅။ နိဂုံး ၂၆

၁။ နိဒါန်း

ရခိုင်ပြည်သည် သဘာဝသယံဇာတနှင့်တကွ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးအရ မဟာဗျူဟာမြောက်သော ပထဝီဝင်အနေအထားကို ပိုင်ဆိုင်သော်လည်း မြန်မာတစ်ပြည်ထောင်စနစ်အောက်တွင် အရာခပ်သိမ်းဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ရခိုင်သဘာဝဓာတ်ငွေ့သာမက ရခိုင်ပင်လယ်ပြင်သည်လည်းကောင်း၊ ရခိုင်သစ်တောများသည်လည်းကောင်း ရခိုင်တို့က အကျိုးခံစားခွင့်မရဘဲ ယင်းသယံဇာတများကြောင့်ပင် ရခိုင်ပြည်သူများကျိန်စာသင့်ခဲ့ကြရသည်။

အာရက္ခတပ်တော်သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၁၃ ရက်နေ့တွင် စတင်၍ ရခိုင်ပြည်ကို တစ်မြို့ပြီးတစ်မြို့ ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ခဲ့ရာ ယခုအခါတွင် စစ်တွေ၊ ကျောက်ဖြူ၊ မာန်အောင် ၃ မြို့မှလွဲ၍ အားလုံးကို ရရှိပြီးဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျိန်စာသင့်ခဲ့ရသော ရခိုင်သယံဇာတများသည်လည်း ကျိန်စာလွင့်ပြယ်ရန် နီးကပ်လာခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ရခိုင်သယံဇာတများထဲမှ လက်ရှိစီမံကိန်းပြု၍ ထုတ်လုပ်နေသော ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့များ၊ ရှာဖွေတွေ့ရှိထားပြီးသော နောက်ထပ်သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်များနှင့် ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်၊ ကုလားတန်ဘက်စုံသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစီမံကိန်း စသည့် အခြားစီမံကိန်းများဆိုင်ရာ ရသင့်ရထိုက်သော ရပိုင်ခွင့်များကို တရားဝင်ရရှိရမည်ဖြစ်သည်။

အာရက္ခတပ်တော်သည် ရခိုင်ပြည်တွင် လက်ရှိကျန်ရှိနေသည့် ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် တရုတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများရှိရာ ကျောက်ဖြူ၊ စစ်ကောင်စီ၏ ရခိုင်ပြည်မြို့တော်နှင့် အိန္ဒိယစီမံကိန်းရှိရာ စစ်တွေတို့ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ မြန်မာပြည်မြေပြန့် တိုင်း ၃ တိုင်းသို့ ထိုးစစ်အရှိန်မြှင့်ခြင်းနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးခြင်းများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုဆက်နွှယ် အချိုးကျနေသည်ဖြစ်ရာ ယင်းတွင် ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများသည်လည်း အဓိကအခန်းကဏ္ဍတစ်ခုအနေဖြင့် ပါဝင်လျက်ရှိနေသည်။

သို့ဖြစ်ရကား ဤစာတမ်းကို ရေးသားရာ၌ မြန်မာတစ်ပြည်ထောင်အစိုးရလက်အောက်တွင် သယံဇာတ ရပိုင်ခွင့်များ အားလုံးဆုံးရှုံးခဲ့ရသော ရခိုင်ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကိုရည်မျှော်၍ သယံဇာတကျိန်စာကို အဆုံးသတ်ရာ၌ အထောက်အပံ့တစ်စုံတစ်ရာဖြစ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။

၂။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အလားအလာ

မြန်မာအစိုးရသည် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ သဘာဝသယံဇာတများကို ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်း၍လည်းကောင်း၊ စစ်တပ်အားကိုးဖြင့်လည်းကောင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြင့် ပိုင်ဆိုင်မှု၊ ထိန်းချုပ်မှု၊ စီမံမှုများအားလုံးကို ရယူထားခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်သူတို့သည် ၎င်းတို့၏သဘာဝသယံဇာတ အကျိုးစီးပွားကို တစ်စုံတစ်ရာ မခံစားရသည်သာမက ၎င်းတို့မြေယာများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများကိုပါ ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ သဘာဝသယံဇာတ စီမံကိန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ရခိုင်ပြည်သူများ၏ ရပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုမှုများမှာလည်း တစ်စုံတစ်ရာ အရာမထင်ဘဲ လျစ်လျူရှုခြင်းကိုသာ ရရှိခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် လက်ရှိ၌ ရခိုင်ပြည်၏အခြေအနေများမှာ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အကုန်တွင် အာရက္ခတပ်တော်သည် ရခိုင်ပြည်၏ ၁၄ မြို့နယ်နှင့် ပလက်ဝဒေသအပါအဝင် မြို့နယ် ၁၅ မြို့နယ်ကို သိမ်းပိုက်ရယူထားပြီးဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်၏ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နယ်စပ်၊ အိန္ဒိယနယ်စပ်များနှင့် မြန်မာပြည်နှင့် ထိစပ်လျက်ရှိသည့် ကုန်းမြေများအားလုံးသည် အာရက္ခတပ်တော်၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

လက်ရှိတွင် တရုတ်စီမံကိန်းများရှိရာ ကျောက်ဖြူမြို့၊ စစ်ကောင်စီ၏ မြို့တော်ဖြစ်သည့် စစ်တွေမြို့နှင့် မာန်အောင်မြို့တို့သာလျှင် ကျန်ရှိနေသည်။ ကျောက်ဖြူမြို့တည်ရှိရာ ရမ်းဗြဲကျွန်းတွင် ရမ်းဗြဲမြို့ကို သိမ်းပိုက်ပြီးဖြစ်ကာ ကျောက်ဖြူမြို့ပေါ်တစ်ဝိုက်၊ ရေတပ်စခန်းနှင့် မဒေးကျွန်းမျှသာ စစ်ကောင်စီထိန်းချုပ်ရာ ဖြစ်၍ ကျောက်ဖြူ၏ ကျန်သောကျေးလက်နယ်ပယ်များအားလုံးမှာ အာရက္ခတပ်တော်က ထိန်းချုပ်ပြီးဖြစ်သည်။ စစ်တွေသည်လည်း မြို့ပေါ်တစ်ကွက်သာလျှင် စစ်ကောင်စီ၏ထိန်းချုပ်ရာဖြစ်ပြီး စစ်တွေ၏ကျေးလက်အများစုနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ပုဏ္ဏားကျွန်း၊ ရသေ့တောင်ဒေသများမှာ အာရက္ခတပ်တော်က ထိန်းချုပ်ပြီး ဖြစ်သည်။

စစ်ကောင်စီအတွက် ကျန်ရှိနေသေးသော ၎င်းမြို့ ၃ မြို့သို့ ဆက်သွယ်ရန်နှင့် ထောက်ပံ့ရန်မှာ လေကြောင်းနှင့် ရေကြောင်းသာရှိသည်။ သံတွဲနှင့်အမ်းတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် စစ်ဆင်ရေးများအရ လက်နက်ကြီးများကို ပိုင်ဆိုင်ထားသည့် အာရက္ခတပ်တော်သည် လေဆိပ်များအနီးတဝိုက်သို့ ရောက်ရှိနိုင်သည်နှင့် စစ်ကောင်စီသည် လေကြောင်းထောက်ပံ့မှုများကို လုပ်ဆောင်၍ မရနိုင်တော့ပေ။ သံတွဲ၊ ဝှ၊ ကျောက်တော်၊ မြောက်ဦး၊ မင်းပြား စသည့်မြို့များတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော တိုက်ခိုက်ရေးဗျူဟာများအရ ရေတပ်စခန်းများကို သိမ်းပြီးသည်နှင့် ရေတပ်စစ်သင်္ဘောများသည် အဝေးကလှမ်းပစ်ရုံအပြင် ကမ်းကပ်ခြင်း၊ ကမ်းတက်ခြင်းများကို မစွမ်းဆောင်နိုင်တော့ပေ။

၂၀၂၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် အာရက္ခတပ်တော်သည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော မြန်မာပြည်အခင်းအကျင်းများကို နိုင်ငံရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းရန်အသင့်ရှိနေကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းနောက်တွင် စစ်ကောင်စီသည် အာရက္ခတပ်တော် ထိန်းချုပ်ထားသော ရခိုင်ပြည်၏ အရပ်သားပစ်မှတ်များကို ဆက်တိုက်ဆိုသလို ဗုံးကြဲနေခဲ့သည်။ ထို့အတူ အာရက္ခတပ်တော်၏ ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ချက်များအရ အာရက္ခတပ်တော်သည် အမ်းရိုး၊ တောင်ကုတ်ရိုးနှင့် ဝှရိုး များအားလုံးကို အပြီးအပိုင်

သိမ်းပိုက်နိုင်ပြီး ယင်းတို့နှင့် ထိစပ်နေသော မကွေးတိုင်း၊ ပဲခူးတိုင်းနှင့် ဧရာဝတီတိုင်းများဆီသို့ ထိုးစစ်ကို ဖြန့်ကျက်လာခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

မကွေးတိုင်း၊ ငမဲမြို့နယ်တွင်းတိုက်ပွဲများတွင် အင်အား ၁၃၀၀ ကျော်သော တပ်မ ၉၉ လက်အောက် ခံတပ်များကို အင်အား ၇၀၀ သာကျန်ရှိအောင် တိုက်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပြီး ဧရာဝတီတိုင်းတွင်လည်း လက်ရှိရခိုင်ပြည် နယ် နယ်နိမိတ်ကို ကျော်လွန်ကာ မကျီးဇင်၊ ရွှေသောင်ယံ၊ သာပေါင်းတို့မှတစ်ဆင့် အနောက်တောင်တိုင်းစစ် ဌာနချုပ်ရှိရာ ပုသိမ်မြို့သို့ ဦးတည်နေသည်။ အာရက္ခတပ်တော်သည် ဇန္နဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ရခိုင် - ပဲခူး တိုင်း နယ်စပ်ဖြစ်သည့် မိုးထိတောင်စခန်းကိုသိမ်းယူကာ ပဲခူးတိုင်းသို့ ထိုးစစ်များဦး လှည့်နေပြီဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ပြီးခဲ့သည့်တစ်နှစ်ကျော်ကာလအတွင်း အာရက္ခတပ်တော်၏ စစ်စွမ်းရည်နှင့် စစ်ဗျူဟာကို မျက်ဝါးထင်ထင် လက်တွေ့မြင်ခဲ့ရသည့်အတိုင်း မြန်မာမြေပြန့်ဒေသ တိုင်းသုံးတိုင်းကို ထိုးစစ်ဖြန့်ကျက်လာ သော်လည်း ရခိုင်ပြည်တွင် သိမ်းပိုက်ရန်ကျန်ရှိသည့် မြို့ ၃ မြို့ကို ချန်ထားခဲ့ပြီဟု အပြီးပြတ်ပြော၍ မရနိုင်ချေ။ အထူးသဖြင့် ကျောက်ဖြူနှင့် စစ်တွေမြို့များမှာလည်း ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း မြို့နေရာများမှလွဲ၍ ကျန်သော ကျေးလက်ဒေသများအားလုံးကို အာရက္ခတပ်တော်က သိမ်းပိုက်ထိန်းချုပ်ထားပြီးဖြစ်သည်။ အာရက္ခတပ် တော်သည် ၎င်းစစ်မျက်နှာများအားလုံးကို တစ်ပြိုင်တည်း ထိုးစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်နိုင်သည့် အနေအထားတွင် လည်း ရှိနေသည်။

စစ်ကောင်စီသည် ရခိုင်ပြည်၊ ရှမ်းမြောက်၊ ကချင်၊ ကရင်၊ ကရင်နီ၊ ချင်း စသည်ဖြင့် တိုင်းပြည်အနှံ့တွင် စစ်အရှိန်ကြီးရှုံးခဲ့ကာ နိုင်ငံအာဏာဖြန့်ကျက်နိုင်မှုမှာ များစွာယုတ်လျော့ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ တိုင်းဒေသကြီးများ၌ ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့များ၏ တော်လှန်တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားကို ကောင်းစွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ဘဲ တည်ငြိမ်မှုပျက်စီးကာ စီးပွားရေးအဆောက်အအုံများလည်း ပြိုလဲ ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးအများစုနှင့် သဘာဝသယံဇာတထွက်ရှိရာ ဌာနေလူမျိုးများ၏ ဒေသ အရင်းအမြစ်များကိုလည်း လက်လွတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီးဖြစ်သည်။ စစ်မှုထမ်းဥပဒေကြောင့် လူသားအရင်းအမြစ် များ တိုင်းပြည်မှယိုစီးခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားဖြန့်ဖြူးနိုင်မှု ကျဆင်းသွားခြင်း၊ တိုင်းပြည်မတည်ငြိမ်ခြင်းနှင့် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့ခံရမှုများကြောင့် တိုင်းပြည်၏ဝင်ငွေများလည်း ဆက်တိုက်ကျဆင်းလာခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

စစ်ကောင်စီသည် တိုင်းပြည်အာဏာကို မတရားရယူထားခြင်း၊ ပြည်သူလူထု၏ ထောက်ခံမှုကို မရရှိ ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာစာမျက်နှာတွင် တရားဝင်အစိုးရဖြစ်ခြင်းများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲကို အပူတပြင်း အကောင်အထည်ဖော်လိုနေသော အခိုက်အတန့်သို့ ရောက်ရှိနေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပနိုင်ရန် တိုင်းပြည်၏ ယာယီတည်ငြိမ်သည့်အနေအထားတစ်ခုကို ဖန်တီးဖို့နှင့် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်မည့်ဒေသများကို ရနိုင်သမျှတိုးချဲ့ရန်အတွက် စစ်ကောင်စီသည် တရုတ်ကြီးအပါအဝင် ရနိုင်သမျှနည်းလမ်းများကို သုံးမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ကောင်စီသည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုများ၊ ငြိမ်းချမ်း ရေးဆွေးနွေးမှုများကို လာမည့် ၆ လတာကာလအတွင်း မဖြစ်မနေပြုလုပ်ရတော့မည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။ ယင်းတွင် ရခိုင်ဒေသသည် နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေးအရ မဟာဗျူဟာမြောက် အရေးပါသောဒေသဖြစ်ပြီး စစ်ကောင်စီက စစ်ရေးအရ အားလုံးနီးပါးဆုံးရှုံးထားသောဒေသလည်းဖြစ်သည်။

တစ်ဖက်တွင်လည်း တရုတ်သည် ၎င်း၏စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သော ရွှေသဘာဝ ဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းနှင့် ရေနံပိုက်လိုင်းများ လုံခြုံစွာဆက်လက်လည်ပတ်နေရေးနှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာထွက် ပေါက်ဖြစ်သည့် ရေနက်ဆိပ်ကမ်းအပါအဝင် ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်းကို ဆက်လက်အကောင် အထည်ဖော်ရန်အတွက် ရခိုင်ဒေသတွင်းအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို တွန်းအားပေးမည်ဖြစ်သည်။

စစ်ကောင်စီသည် ရခိုင်ပြည်တွင် အာရက္ခတပ်တော်ကို ပြန်လည်ထိုးစစ်ဆင် အနိုင်ပြန်တိုက်နိုင်သော အနေအထားမရှိသည့်အတွက် ကျောက်ဖြူစီမံကိန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အာရက္ခတပ်တော်ကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားဘဲ စစ်ကောင်စီတစ်ခုတည်းဖြင့် ဆက်သွားရန် မဖြစ်နိုင်မှန်း တရုတ်က သိပြီးဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ တရုတ်ကို ကျောထောက်နောက်ခံပြုရန် အားကိုးနေသော စစ်ကောင်စီသည်လည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲ ရန် ဖိအားကို ရရှိနိုင်သည်။

အာရက္ခတပ်တော်အနေဖြင့်လည်း တရုတ်၏လိုအင်ဆန္ဒကို လုံးလုံးလျားလျား ထည့်သွင်းမစဉ်းစားဘဲ နေရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။ တရုတ်သည် ဒေသတွင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်သည့်အပြင် အနောက်အုပ်စုအပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများနှင့်စာလျှင် မြန်မာ့အရေးတွင် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပါဝင်နေသောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အာရက္ခတပ်တော်၏ စစ်ရေးအခြေပြုရာ ပထဝီဝင်အကြောင်းရင်း၊ လက်ရှိအနေအထားနှင့် အနာဂတ်စီးပွား ရေး အလားအလာ စသည်များသည်လည်း တရုတ်၏ကြားဝင်မှုကို အာရက္ခတပ်တော်က အတိုင်းအတာတစ်ခု အထိ လက်ခံရမည့်အကြောင်းများထဲတွင် ပါဝင်သည်။

သို့ရာတွင် ကျောက်ဖြူနှင့်စစ်တွေမှ စစ်ကောင်စီဆုတ်ခွာရေး သို့မဟုတ် ဆက်လက်တည်ရှိနေရေး၊ ယင်းအဆုံးအဖြတ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာအံ့သည့် စစ်ရေးအခြေအနေ၊ ကျောက်ဖြူရှိ တရုတ်စီမံကိန်း များနှင့် ၎င်းတို့အား ထိန်းချုပ်စီမံခွင့်၊ အကျိုးအမြတ်ရယူပိုင်ခွင့် စသည်များတွင် တရုတ်၏ကြားဝင်မှုက မည်မျှ စွမ်းဆောင်နိုင်မည်ဆိုသည့်အပေါ်၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်း သို့မဟုတ် ကျောက်ဖြူ၊ စစ်တွေမြို့သိမ်းပွဲများနှင့် မြေပြန်ဒေသထိုးစစ်များ၏ အလားအလာတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသည် မူတည်နေသည်။

သည့်အတွက် အာရက္ခတပ်တော်နှင့် ဆွေးနွေးရန် အရေးကြီးသော်လည်း စစ်ကောင်စီသည် ဆွေးနွေးပွဲ များတွင် မိမိ၏အနေအထားနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုမရှိသော အပေါ်စီးရပ်တည်မှုများမှ ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ လက် တွေ့မဆန်သောတောင်းဆိုမှုများ တောင်းဆိုခြင်းများကို လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသောကြောင့် ဆွေးနွေးပွဲဖြစ် မြောက်ရန်နှင့် အောင်မြင်ရန် ခက်ခဲသော အခြေအနေတွင်လည်း ရှိသည်။

အာရက္ခတပ်တော်အနေဖြင့်လည်း ဒေသအားပြန်လည်ထူထောင်ရန်အတွက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန် လို အပ်မည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အာရက္ခနယ်များအတွင်း၌ စစ်ကောင်စီတပ်များ၊ အုပ်ချုပ်ရေးများကို ဆက်လက် ထားရှိခြင်း၊ အာရက္ခရေပြင်ပိုင်နက်၌ စစ်ကောင်စီရေတပ်သင်္ဘောများ သွားလာလှုပ်ရှားခြင်း၊ ရခိုင်ပြည်အရေး နှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာနှင့်ဆက်ဆံရာတွင် ရခိုင်ပြည်အား စစ်ကောင်စီလက်အောက်ခံဒေသတစ်ခုအဖြစ် ပုံဖော်ခြင်း၊ ရခိုင်ပြည်အရေးကိုဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းများကို အာရက္ခတပ်တော်နှင့် ရခိုင်ပြည်သူများက လက်ခံရန် ခဲယဉ်းမည်ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတစီမံကိန်းများနှင့် အခြားစီမံကိန်းများသည် အာရက္ခတပ်တော်၊ စစ် ကောင်စီ၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် POSCO အုပ်စုများအတွက် အရေးပါသောကဏ္ဍ၌ ရှိနေသည်ဖြစ်၍ ယင်းတို့ကို အကြောင်းပြု၍ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးများ ဖြစ်လာနိုင်သကဲ့သို့ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ပဋိပက္ခများလည်း ပို၍မြင့်တက်လာနိုင်သည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတစီမံကိန်းများသည် ရခိုင်ပြည်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး တွင် အဓိကကျသောအပိုင်းမှ ပါဝင်နေသည်ဖြစ်၍ သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ မိမိတို့၏ရပိုင်ခွင့်များ ထပ်မံ မဆုံးရှုံးရစေရန်မှာမူ ပို၍အရေးကြီးသော အပိုင်းဖြစ်သည်။

၃။ ရခိုင်ပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် သဘာဝသယံဇာတစီမံကိန်း၏ အရေးပါမှု

၂၀၂၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ (၁၃) ရက်နေ့တွင် ပြန်လည်စတင်ခဲ့သော ရခိုင်စစ်ပွဲတွင် မြို့ရွာအများအပြား ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ အိုးအိမ်အဆောက်အဦများ၊ လမ်းတံတားများ၊ ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များ၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး အစရှိသည့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများလည်း ပြိုလဲပြတ် တောက်ခဲ့ရသည်။ ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးများလည်း ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ခံရကာ ပြတ်လပ်ခေါင်းပါး မှုဘေးကို ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ စစ်ကောင်စီက နေ့စဉ်ရက်ဆက်နီးပါး လေကြောင်းမှ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် လည်း လုံခြုံမှုကင်းမဲ့ကာ သေကြေထိခိုက်မှုများ မြင့်တက်လျက်ရှိသည်။

သို့ဖြစ်၍ အာရက္ခတပ်တော်သည် ရခိုင်မြို့ရွာများကို အလျှင်အမြန် ပြန်လည်ထူထောင်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ပြန်လည်ထူထောင်မှုများ စတင်နိုင်ရန်အတွက်လည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲကြရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ စီမံကိန်းများသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍတွင် တည်ရှိနေခြင်းအား အောက်ပါအတိုင်း သုံးသပ်ကြည့်နိုင်သည်။

(၃.၁) အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း

အာရက္ခတပ်တော်၏ ထုတ်ပြန်ချက်များအရ အာရက္ခတပ်တော်သည် ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ စီမံကိန်းများရှိရာ ကျောက်ဖြူနှင့် စစ်ကောင်စီ၏ ရခိုင်ပြည်နယ်မြို့တော် စစ်တွေအပါအဝင် ရခိုင်တစ်ပြည်လုံးကို ပြီးဆုံးအောင် တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်သွားမည်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ စစ်ကောင်စီသည် ရခိုင်ပြည်ကို အလုံးစုံ ဆုံးရှုံးရသော်လည်း ရခိုင်သယံဇာတဝင်ငွေများထဲမှ အချိုးအစားတစ်ခုကို ခွဲဝေရယူပြီး ရခိုင်စစ်မျက်နှာကို ခေတ္တရပ်စဲကာ ကျန်စစ်မျက်နှာများအား ပို၍အာရုံစိုက်မှု ရယူနိုင်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ စီမံကိန်းများဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များကြောင့် ရခိုင်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။

(၃.၂) ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် သေချာသော အထောက်အပံ့ကို ရရှိစေနိုင်ခြင်း

စစ်ပွဲများကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက်ဖြစ်စေ၊ သဘာဝသယံဇာတစီမံကိန်းများကြောင့်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကို ပြုလုပ်ကြရာ၌ ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာကဏ္ဍသည် အဓိကအကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းဆွေးနွေးပွဲများမှ ကောင်းမွန်သော ရလဒ်တစ်ခုကို အဖြေထုတ်နိုင်ခဲ့လျှင် ရခိုင်ပြည်အစိုးရသည် ရခိုင်သယံဇာတစီမံကိန်းများမှ ဝင်ငွေတစ်ခုကို တရားဝင်ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းဝင်ငွေသည် ရခိုင်ပြည်၏ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ခိုင်မာသေချာသော အထောက်အပံ့ကို ဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

(၃.၃) အစိုးရတစ်ရပ်အဖြစ် စတင်လည်ပတ်နိုင်ရန် ခိုင်မာသော ပြည်ပဝင်ငွေကို ရရှိစေနိုင်ခြင်း

အစိုးရအဖွဲ့တစ်ခု လည်ပတ်နိုင်ရန်အတွက် ပြည်ပဝင်ငွေရရှိမှုသည် အရေးကြီးသော အခြေခံအကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ရခိုင်သယံဇာတခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းမှုများ အောင်မြင်ခဲ့လျှင် ရခိုင်ပြည်အစိုးရသည် အစိုးရလုပ်ငန်းများ စတင်လည်ပတ်နိုင်ရန်အတွက် သေချာခိုင်မာသော ပြည်ပဝင်ငွေတစ်ရပ်ကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။

(၃.၄) အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ထွက်လာစေနိုင်ခြင်း

ရခိုင်ပြည်အစိုးရသည် ရခိုင်သဘာဝ သယံဇာတဆိုင်ရာစီမံကိန်းများ (ဥပမာ - ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်း၊ ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်း၊ ကုလားတန်စီမံကိန်း) ကို ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ရန် စာချုပ်များ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ချုပ်ဆိုခြင်းများကို ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းစာချုပ်များတွင် ဒေသခံများ၏ မြေယာ နှင့် အလုပ်အကိုင်များ ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုများအတွက် တာဝန်ယူမှုများ၊ ရခိုင်ပြည်သူများအတွက် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုများ စသည်များကို ထည့်သွင်းချုပ်ဆိုကြရမည်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်လျှင် စစ်ပွဲအတွင်း ထိခိုက်ပျက်စီး

ခွဲရသော အလုပ်အကိုင်များကို ပြန်လည်ထေမိနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို အထိုက်အလျောက် ဖြစ်စေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

(၃.၅) ငွေကြေးစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ရန် အစပျိုးနိုင်ခြင်း

ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ ခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းမှု အောင်မြင်ပါက ရခိုင်ပြည်အစိုးရသည် သယံဇာတ ဝင်ငွေများကို ရယူရန် ဘဏ်စနစ်တစ်ခုကို တည်ထောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းကိုအခြေခံ၍ ရခိုင်ပြည်တွင်း ငွေကြေးလည်ပတ်သုံးစွဲမှုစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်နိုင်ပြီး စစ်ကောင်စီ၏ ရခိုင်ပြည်အပေါ် မြန်မာကျပ်ငွေ ပိတ်ဆို့မှုများမှ ရုန်းထွက်စေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

(၃.၆) လျှပ်စစ်ဓာတ်အားရရှိစေနိုင်ခြင်း

ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ ခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းမှု အောင်မြင်ပါက ရခိုင်ပြည်အစိုးရသည် သယံဇာတ ဝင်ငွေများနှင့်အတူ ရခိုင်ပြည်တွင်းသုံး သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကိုပါ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းဓာတ်ငွေ့ကို အသုံးပြု ၍ ရခိုင်ပြည်တွင်း သဘာဝဓာတ်ငွေ့သုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ တည်ထောင်ကာ ရခိုင်ပြည်ကို လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ရရှိစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သံတွဲရှိ သူဌေးချောင်း ရေအားလျှပ်စစ် စီမံကိန်းကို ဆက် လက် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါက ရေအားလျှပ်စစ်မှတစ်ဆင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ရရှိနိုင်သည်။ လျှပ်စစ် ဓာတ်အားရရှိခြင်းသည် ရခိုင်ပြည်တွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်ထူထောင်ရန် အခြေခံလိုအပ်ချက် တစ်ရပ်ကို ရရှိစေမည်ဖြစ်သည်။

(၃.၇) ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း

ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ ခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းမှု အောင်မြင်၍ ရခိုင်ပြည်အစိုးရသည် သယံဇာတ စီမံကိန်းများကို စနစ်တကျ ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါက -

ဥပမာ (၁) - ကုလားတန်ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းအားဖြင့် အိန္ဒိယနှင့် ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး၊ စစ်တွေဆိပ်ကမ်းမှတစ်ဆင့် ပြည်ပနှင့် ပို့ကုန်၊သွင်းကုန်များ ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဥပမာ (၂) - ကျောက်ဖြူရေနက်ဆိပ်ကမ်း စီမံကိန်းအားဖြင့် ပြည်ပနှင့် ရေလမ်းမှ ပို့ကုန်၊သွင်းကုန်များ ပြုလုပ် နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၄။ ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းအတွက် အကြံပြုချက်များ

ရခိုင်ပြည်တွင်း ယခုဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲများသည် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များတစ်ခု တည်းသက်သက်ကြောင့် မဟုတ်သော်လည်း သဘာဝသယံဇာတကဏ္ဍသည် အဓိကအကြောင်းအရာများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် စစ်ပွဲများချုပ်ငြိမ်း၍ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်နိုင်မှုတွင် ရခိုင်သယံဇာတများကို မည် သို့စီမံခန့်ခွဲကြမည်ဆိုခြင်းသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်သည်။

ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများကို ပြုလုပ်ကြရာ၌ (က) ဆွေးနွေးပွဲအတွက် အခြေခံ လိုအပ်ချက်များ (ခ) အဓိကအခြေပြုဆွေးနွေးရမည့် သယံဇာတဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ (ဂ) စီမံကိန်း များဆိုင်ရာ ခွဲဝေမှုများ စသည့်ကဏ္ဍများတွင် အချက်အလက်များ ပြည့်စုံမှန်ကန်မှု၊ အဓိကကျသော အကြောင်း အရာကို ဦးတည်နိုင်မှု၊ မျှတသောအဖြေများထွက်ရှိနိုင်ရန် သယံဇာတဆိုင်ရာ လုံလောက်သော အခြေခံ ဗဟုသု တများ ပြည့်စုံမှုနှင့် တရားဝင်ဖြစ်မှု စသည်တို့သည် ဆွေးနွေးပွဲကို အောင်မြင်စေရန်အတွက် ကြီးမားသော အထောက်အကူကို ဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

(က) ဆွေးနွေးပွဲအတွက် အခြေခံ လိုအပ်ချက်များ

(က - ခ) နှစ်ဖက်သောကိုယ်စားလှယ်များ၏ တရားဝင်ကိုယ်စားပြုမှု

အာရက္ခတပ်တော်သည် စစ်ကောင်စီအား တော်လှန်တိုက်ခိုက်၍ ရခိုင်ပြည်အား သိမ်းပိုက်နိုင်ပြီး ရခိုင်ပြည်သူများ၏ အပြည့်အဝထောက်ခံမှုကိုရရှိသည့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော ကြောင့် ရခိုင်ပြည်နှင့်ပတ်သက်၍ စစ်ကောင်စီနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအပါအဝင် ဆွေးနွေးပွဲများအားလုံးကို တရားဝင် ဆွေးနွေးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် တစ်ခုတည်းသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။

(က - ဂ) ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သင့်သူများအားလုံး ပါဝင်ရန်

ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတနှင့် အခြားစီးပွားရေးစီမံကိန်းများဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အာရက္ခအစိုးရ တာဝန်ရှိသူများအပြင် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း ကိုယ်စား လှယ်များနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ဒေသန္တရကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ခြင်းက ရခိုင်ပြည်ကို ကိုယ်စားပြုမှုအား ပို၍ တရားဝင်ဖြစ်စေပြီး ရခိုင်ပြည်သူများအားလည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို ဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

(က - ဃ) ဆွေးနွေးပွဲအတွက် ဦးစားပေးအစီအစဉ်နှင့် အဓိကဦးတည်မည့်အချက်များကို သတ်မှတ်ရန်

ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ ပြုလုပ် ကြသောအခါ သဘာဝသယံဇာတ ခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲကို အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးပွဲ၏ နောက်မှ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမှာ သဘာဝသယံဇာတခွဲဝေရေးကို ဦးစွာဆွေးနွေးပါက သဘောတူညီချက် မရနိုင်လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေး အတွက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကိုပါ ပျက်ပြားသွားမည်ကို စိုးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ အာချေးပြည်နယ် အရေးအခင်းတွင်မူ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်း၏ အဓိက အကြောင်းရင်းမှာ သဘာဝသယံဇာတခွဲဝေမှုဖြစ်သဖြင့် သဘာဝသယံဇာတခွဲဝေရေးကို ဦးစွာသဘောတူညီချက် ရယူပြီးမှ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို အတည်ပြုခဲ့ကြသည်။

သို့ဖြစ်ရကား သဘာဝသယံဇာတ ဆွေးနွေးပွဲများကို အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးမှ ပြုလုပ်ကြမည်လား၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန်အတွက် ပြုလုပ်ကြမည်လားဆိုသည့် ဆွေးနွေးပွဲအချိန်အခါကို ရွေးချယ်မှုသည်လည်း အရေးကြီးသည်။ ထို့ပြင် သဘာဝသယံဇာတဆွေးနွေးပွဲများတွင် အဓိကဦးတည်ဆွေးနွေးကြမည့် အချက်များ

ကို တိတိကျကျ သတ်မှတ်ပြီး သဘာဝသယံဇာတနှင့် မဆိုင်သော အခြားကဏ္ဍများကို ဆွဲသွင်းခြင်းမပြုဘဲ ကောင်းမွန်မျှတသည့် ရလဒ်တစ်ခု ထွက်ရှိအောင် ညှိနှိုင်းကြရန် လိုမည်ဖြစ်သည်။

၂၀၀၅ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် အင်ဒိုနီးရှား တရားရေးဝန်ကြီး Hamid Awalud နှင့် အာချေး Free Aceh Movement - GAM ၏ ခေါင်းဆောင် Malik Mahmud တို့ ငြိမ်းချမ်းရေးနားလည်မှုစာချုပ်လွှာကို လက်မှတ်ရေးထိုးရာတွင် ဖင်လန်သမ္မတဟောင်း Martti Ahtisaari က သက်သေအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။

(က - င) သဘောတူညီချက်များ၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုနှင့် အာမခံချက်

ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ဆိုသည်မှာ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲအတည်ပြုခြင်း၊ တိုင်းပြည်ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း စသည့်နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များ မပါလာလျှင် ၎င်းသဘောတူညီချက်များကို တစ်ဖက်ကဖြစ်စေ၊ နှစ်ဖက်စလုံးကဖြစ်စေ မကြာခဏ ချိုးဖောက် တတ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဖော်ပြပါလုပ်ငန်းစဉ်များ လုပ်ဆောင်နေစဉ်အတွင်း သို့မဟုတ် ယင်းတို့ကို အကောင်အထည်မဖော်နိုင်မီအတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူချက်များကို အတတ်နိုင်ဆုံး နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ထိန်းသိမ်းကြရန် အတွက် နှစ်ဖက်စလုံးအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်နိုင်သော၊ သို့မဟုတ် နှစ်ဖက်စလုံးက အလေး အနက်ထားရ

မည့် တတိယနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် ယင်းထက်ပို၍ ဆွေးနွေးပွဲအား ဦးဆောင်ညှိနှိုင်းပေးခြင်း၊ သက်သေ အဖြစ် ပါဝင်ခြင်းများကို လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

(က - ၅) ငွေကြေးအလွှဲအပြောင်းဆိုင်ရာများ

သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ခွဲဝေမှုများအတွက် သဘောတူမှုများ ရရှိပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် ရခိုင် ပြည်အစိုးရက ရရှိလာမည့် ငွေကြေးများအား အလွှဲအပြောင်းများ၊ သိမ်းဆည်းမှုများနှင့် သုံးစွဲမှုများအတွက် တရားဝင်ဖြစ်မှုနှင့် အာမခံချက်ရှိမှု လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ရခိုင်ပြည်အစိုးရ၏ ဗဟိုဘဏ်ဖွဲ့စည်းမှု၊ ၎င်း ဘဏ်အား အသိအမှတ်ပြုမှု၊ တရားဝင်မှုနှင့် ၎င်းဘဏ်၏ နိုင်ငံခြားဘဏ်ခွဲများကို အသိအမှတ်ပြုမှု၊ သို့မဟုတ် ၎င်းဘဏ်နှင့် အခြားသောနိုင်ငံခြားဘဏ်များ တရားဝင်ချိတ်ဆက်နိုင်မှု စသည်များကို ဆွေးနွေးပွဲတွင် အာမခံ ချက်ရရှိရန် လိုအပ်ပေသည်။

(ခ) အဓိကအခြေပြုဆွေးနွေးရမည့် သယံဇာတဆိုင်ရာ ကဏ္ဍ ၃ ခု

သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများသည် အထူးသဖြင့် လူမျိုး၊ ဒေသ၊ ဘာသာနှင့် နိုင်ငံရေး အယူ အဆ ကွဲပြားမှုရှိပြီး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလွန်ကဲသော အာဏာရှင်နိုင်ငံများတွင် ပို၍ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသော၊ ဖြစ်ပွားပြီးသော အခြေအနေများတွင် ယင်းသဘာဝ သယံ ဇာတဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို အဆုံးသတ်ရန် သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို ရပ်စဲရန် သဘာဝ သယံဇာတဆိုင်ရာခွဲဝေမှုများအတွက် အခြေခံသဘောတူချက်မူဘောင်များကို အသစ်ပြန်လည် ရေးဆွဲသတ် မှတ်ကြရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ သဘာဝသယံဇာတများအား ပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာကိစ္စများအား မည်သို့ ခွဲဝေကြမည်ဆိုသည့် သဘောတူညီချက်များကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကာ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူစာချုပ်များတွင် ထည့်သွင်းကြရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းကြရမည် ဖြစ် သည်။

ထို့သို့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကြရာ၌ အခြေပြုရမည့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အဓိက ကဏ္ဍ (၃) ခု မှာ

- (၁) သဘာဝသယံဇာတ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်
- (၂) သဘာဝသယံဇာတ ထိန်းချုပ်စီမံခွင့်
- (၃) သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများအား ကောက်ခံစီမံပိုင်ခွင့် တို့ဖြစ်ကြသည်။

ရခိုင်စစ်ပွဲများမပြီးဆုံးမီတွင်ဖြစ်စေ၊ အဆုံးသတ်တွင်ဖြစ်စေ၊ အပြီးသတ်ရန်အတွက်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲများကို ပြုလုပ်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးမှုများနှင့်အတူ သဘာဝ သယံဇာတခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များလည်း ပါဝင်လာရမည်ဖြစ်သည်။ သို့တည်းမဟုတ် သဘာဝ သယံဇာတ

ခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကြောင့်ပင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ဆွေးနွေးလာခြင်းမျိုးလည်း ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ရခိုင်သဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းများနှင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးအရ အခရာကျသည့် ရခိုင်ရေး၊ မြေပေါ်တွင် ဖြစ်တည်လာနိုင်သည့် အခြားကြီးမားသောစီမံကိန်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိကကျသော ပြည်ပဝင်ငွေများ ဖြစ်နေခြင်းသည်လည်း အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ရာတွင် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲခွင့်အာဏာရပ်များအား ခွဲဝေခြင်းဆိုင်ရာ ကောင်းမွန်မျှတသည့် သဘောတူညီချက်များကို အဖြေထုတ်နိုင်ရန် ဦးတည်သင့်သည်များ၊ ရှောင်သင့်သည့်အချက်များနှင့် ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သည်များကို သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

(၁) သဘာဝသယံဇာတ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်

သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို ပိုင်ဆိုင်မှုဟူသည် နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်းရှိ ရေ၊ လေ၊ နေရောင်ခြည် အပါအဝင် မြေနှင့်တကွ မြေပေါ်၊ မြေအောက်နှင့် ရေအောက်ရှိ သဘာဝသယံဇာတအားလုံးကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိခြင်းဖြစ်သည်။

သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များထဲတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုသည် အခြေခံအကျဆုံးဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံများ၏ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သတ်မှတ်ချက်အလိုက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်၊ ဒေသန္တရ၊ အစုအဖွဲ့၊ ဌာနလူမျိုးစု၊ ပုဂ္ဂလိက စသည်ဖြင့် ပိုင်ဆိုင်မှုသတ်မှတ်ချက် အမျိုးမျိုးကွဲပြားကြသည်။ ထို့ပြင် မြေပေါ်၊ မြေအောက်ခွဲခြား၍လည်းကောင်း၊ ကမ်းနီးကမ်းဝေး သတ်မှတ်၍ လည်းကောင်း ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပိုင်းခြားမှုများ ရှိကြသည်။ ဥပမာ - အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် မြေပိုင်ဆိုင်မှု (၄) မျိုးရှိသည်။ နိုင်ငံသားများနှင့် ကော်ပိုရေးရှင်းများ၊ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၊ ပြည်နယ်နှင့်ဒေသန္တရအစိုးရ၊ ဌာန အမေရိကန်လူမျိုးစုများနှင့် ပုဂ္ဂလိကများဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပြည်နယ်ပိုင်ဆိုင်မှုများ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရာတွင်လည်း ဥပမာ - အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ကနေဒါ၊ ယူအေအီးနှင့် ဩစတြေးလျတို့တွင် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့၏ သဘာဝသယံဇာတများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ထိန်းချုပ်ခွင့်၊ စီမံခွင့်နှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ကောက်ခံစီမံပိုင်ခွင့် ရရှိကြသည်။

ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များစသည့် ကြီးမားသည့်ဝင်ငွေပမာဏကို ရရှိစေသော မြေအောက်သယံဇာတများအပေါ် ပိုင်ဆိုင်မှုသတ်မှတ်ချက်များမှာလည်း ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်ပင် နိုင်ငံကိုလိုက်၍ ကွဲပြားမှု ရှိကြသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် အများအားဖြင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကို ကမ်းခြေမှ (၃) မိုင်အထိ ပြည်နယ်များက ပိုင်ဆိုင်ကြပြီး (၃) မိုင်အထက်ကို ဖက်ဒရယ်ကပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ သို့သော်ခြွင်းချက်အားဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် တက္ကဆတ်နှင့် ဖလော်ရီဒါအနောက်ဖက်ကမ်းတစ်လျှောက်ကို ကမ်းခြေမှ (၉) မိုင်အထိ ပြည်နယ်ကပိုင်သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကို ကမ်းခြေမှ (၁၂) မိုင် အထိ ပြည်နယ်ကပိုင်ပြီး (၁၂) မိုင်အထက်ကို ဖက်ဒရယ်ကပိုင်သည်။ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတွင် ရေနံနှင့် သဘာဝ

ဓာတ်ငွေ့ကို ပြည်နယ်နှင့်ဖက်ဒရယ် ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သော်လည်း ကမ်းလွန် (၁၂) မိုင်ကျော်မှစ၍ သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့ကို ဖက်ဒရယ်ကိုင်ဆိုင်သည်။ အာရပ်စော်ဘွားများနိုင်ငံ(ယူအေအီး)တွင် စော်ဘွားနယ်တစ်ခုစီ သည် ၎င်း၏ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကို ပိုင်ဆိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ တစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံနှင့် အာဏာရှင်နိုင်ငံအများစုတွင် သဘာဝသယံဇာတများကို နိုင်ငံတော်ပိုင်အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားကြပြီး ကမ်းနီး၊ကမ်းဝေးအားလုံးရှိ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များကိုလည်း နိုင်ငံတော်ကသာ ပိုင်ဆိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အာဖရိက၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ပါပူဝါနီယူ၊ ဂျီနီ၊ အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာတို့သည် ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌ သဘာဝသယံဇာတများကို ဒေသန္တရ ပိုင်ဆိုင် မှုမဟုတ်ဘဲ အရေးပါသောငွေကြေးထောက်ပံ့ရာ နိုင်ငံအမွေအနှစ်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားကြသည်။

သို့ရာတွင် လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးအရ ကွဲပြားမှုမရှိသော နိုင်ငံများတွင်ပင် ပထဝီဝင်အနေအထားအရ သဘာဝ သယံဇာတများကို ဒေသန္တရပိုင် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ပိုင်အဖြစ် တောင်းဆိုမှုများ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အတွက် လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် ပထဝီဝင်အနေအထားကွဲပြားမှုမရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင်မူ သဘာဝ သယံဇာတသည် အငြင်းပွားနိုင်သော၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနိုင်သော အဓိကအကြောင်းအရာတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

သို့ဖြစ်၍ အထူးသဖြင့် ကွဲပြားသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများရှိသည့် နိုင်ငံများတွင် သဘာဝသယံဇာတ များအား ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်မှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ဒေသနေလူထုက ပိုင်ဆိုင်မှု၊ ပြည်နယ်ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုပိုင်ဆိုင်မှု စသည်ဖြင့် ကွဲပြားပြား ညှိနှိုင်းသတ်မှတ်ရန်လိုသည်။

သဘာဝသယံဇာတပိုင်ဆိုင်ခွင့်သည် ယင်းသယံဇာတများအား ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် အခွန် ဘဏ္ဍာများကို စီမံခွင့်ရှိခြင်းတို့ကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်သော်လည်း သဘာဝသယံဇာတကိစ္စတွင် အခြေခံ အကျဆုံး နှင့် စိတ်ခံစားမှုအများဆုံးဖြစ်ပွားစေသော အချက်တစ်ခုဖြစ်သဖြင့် ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူစာချုပ် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြရန်လိုသည်။

ယင်းကဲ့သို့ သဘာဝသယံဇာတများအပေါ် ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုရှိခြင်းသည် နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုကို ဖြစ်စေသကဲ့သို့ ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများကိုလည်း ယုံကြည်စိတ်ချမှု ပိုမိုခိုင်မာစေသည်။ ထိုသို့မဟုတ်ပါက ယင်းအချက်သည် တိုင်းပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးအန္တရာယ်၏ အဓိကရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်နိုင်ပြီး ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများကိုလည်း ဆွဲဆောင်မှု လျော့ကျစေနိုင်သည်။

စင်စစ်အားဖြင့် ဒေသတစ်ခုရှိ လူမျိုးများ၊ လူမျိုးစုများသည် ယင်းဒေသသည် နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်လာမီ ကပင် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းမပါဝင်မီကပင် ရှေးပဝေသဏီကတည်းက ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေလာခဲ့ကြ သူများဖြစ်၍ ၎င်းတို့၏ဒေသရှိ သဘာဝသယံဇာတများအား ၎င်းတို့ ပိုင်ဆိုင်ထိုက်သည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။

လက်ရှိကမ္ဘာပေါ်၌ သဘာဝသယံဇာတပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာတွင် အရှင်းဆုံးပုံစံမှာ ယူအေအီးနိုင်ငံ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံဖြစ်သည်။ ယူအေအီးတွင် စော်ဘွားပြည်နယ်တစ်ခုစီသည် ၎င်း၏သဘာဝသယံဇာတအားလုံးကို ပိုင်ဆိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ ယူအေအီးနိုင်ငံဟူသည် စော်ဘွားပြည်နယ်များကို စုပေါင်း၍ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့ စည်းထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၎င်းမူသည် အလွန်သဘာဝကျပြီး ရိုးရှင်းမှန်ကန်ကာ တရားမျှတမှု အပြည့်အဝရှိသည်။ ယူအေအီးနိုင်ငံဟူ၍ မဖွဲ့စည်းခင်ကပင် စော်ဘွားတစ်နယ်ချင်းစီသည် ၎င်းတို့နယ်ရှိ ရေ၊

မြေနှင့်တကွ သဘာဝသယံဇာတများကို ရှေးပဝေသဏီ ဘိုးဘေးစဉ်ဆက် ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ယခု မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း မြန်မာနိုင်ငံဟူ၍ မဖြစ်ပေါ်လာခင် ရှေးနှစ်ပေါင်း ထောင်နှင့်ချီ၍ကတည်းက ရခိုင်ပြည်၏ ရေ၊ မြေ နှင့် သဘာဝသယံဇာတများကို ရခိုင်ပြည်သူများက ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်ကြသည်ဆိုလျှင် ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတများကို ရခိုင်ပြည်သူများက လုံးဝဥသည့် ပိုင်ဆိုင်သည်ဟူသော အခြေခံမူကို လက်ကိုင်ပြုကြရမည်ဖြစ်သည်။

ယင်းအချက်သည် မှန်ကန်ပြီး တရားမျှတ၍ ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သည့် အချက်ဖြစ်သဖြင့် ၎င်းမူကို နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လက်ခံပြီး အခြားသော လက်တွေ့စီမံခန့်ခွဲပိုင်းဆိုင်ရာများကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးနိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။

(၂) သဘာဝသယံဇာတ ထိန်းချုပ်စီမံခွင့်

နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်းရှိ သဘာဝသယံဇာတများကို ရှာဖွေမည်၊ မရှာဖွေမည်၊ တူးဖော်မည်၊ မတူးဖော်မည်၊ ရောင်းချမည်၊ မရောင်းချမည် စသည်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက်ပိုင်း၏ လုပ်ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာများ အဆင့်ဆင့်ကို စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်နှင့် စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် လိုအပ်သော ဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်တို့သည် သဘာဝသယံဇာတများကို ထိန်းချုပ်စီမံခွင့်ဖြစ်သည်။

အကျယ်အားဖြင့် သဘာဝသယံဇာတ ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ဆိုသည်မှာ စာချုပ်ချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ခိုင်ကြေးနှင့် အခွန်အခများကောက်ခံခြင်း၊ အလုပ် အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ လုံခြုံမှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာစံနှုန်းများ၊ သယ်ယူပို့ဆောင် ရေးကွန်ရက်များ၊ အလုပ်သမားဥပဒေများ၊ သွင်းကုန်ပို့ကုန်ခွင့်ပြုချက်များနှင့် အခွန်နှုန်းထားများ စသည့် သဘာဝ သယံဇာတကဏ္ဍ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာနှင့် ပတ်သက်သောကိစ္စအားလုံးကို ဆိုလိုသည်။

သို့ဖြစ်၍ သဘာဝသယံဇာတများ စီမံမှုဆိုင်ရာဥပဒေများကို မည်သူက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့် ရှိသနည်း နှင့် မည်သူက စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသနည်း ဆိုသည်မှာ ပိုင်ဆိုင်မှုထက်ပို၍ အရေးလည်းကြီးပြီး ရှုပ်လည်းရှုပ် ထွေးသည်။

ဥပမာ - ကနေဒါ၊ ယူအေအီး တို့တွင် ဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်တို့ကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရက လုပ်ဆောင်သည်။ အီရတ်၊ ဆူဒန်နှင့် ရုရှားတို့တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တို့ ခွဲဝေ လုပ်ဆောင် ကြသည်။ အင်ဒိုနီးရှားတွင် အထက်လွှတ်တော်သည်သာ ဥပဒေ ရေးဆွဲခွင့်ရှိပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးကို အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရက စီမံခန့်ခွဲခွင့်သည်။ ခြွင်းချက်အားဖြင့် အာချေးပြည်နယ်တွင် သဘာဝသယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရနှင့် အာချေးပြည်နယ်အစိုးရတို့က ပူးတွဲစီမံသည်။

ပါပူးဝါနယူးဂီနီတွင်လည်း ဥပဒေရေးဆွဲခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းကို ဗဟိုအစိုးရက ပြုလုပ်သည်။ ခြွင်းချက်မှာ ဘူဂိန်းဗီးလ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအား လိုအပ်ချက်ရှိလာပြီး လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း ရှိလာသောအချိန်တွင် သဘာဝသယံဇာတစီမံပိုင်ခွင့်များကို လွှဲပြောင်းပေးရန်ရှိသည်။ နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံတို့တွင် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ဥပဒေများရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် စီမံခန့်ခွဲခွင့်တို့ကို ပြည်ထောင်စုက ကိုင်တွယ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃၇ (ခ) အရ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ကို ဗဟိုအစိုးရက ရယူ ထားသည်။ ပုဒ်မ ၉၆ ကို ရည်ညွှန်းသော ဇယား (၁) ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်းအရ တန်ဖိုးကြီးမားသော သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်အားလုံးကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ရရှိသည်။

တစ်ပြည်ထောင်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်သောနိုင်ငံများတွင် ဖော်ပြပါအာဏာရပ်များကို ဗဟိုအစိုးရက အလုံးစုံချုပ်ကိုင်ထားပြီး ဝန်ကြီးဌာနများထူထောင်ကာ သဘာဝသယံဇာတများ အထူးသဖြင့် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ကျောက်မျက်နှင့် ရွှေတို့ကဲ့သို့ မြေအောက်သယံဇာတများအား စူးစမ်းရှာဖွေခြင်း၊ တူးဖော် ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်း၊ သယ်ယူခြင်း၊ သိုလှောင်ခြင်းနှင့် တင်ပို့ရောင်းချခြင်းများအတွက် စာချုပ်ချုပ်ဆို ခြင်း၊ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ အခွန်အခကောက်ခံခြင်း၊ အလုပ်သမားရေးရာနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ကိစ္စများအပါအဝင် လုပ်ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုများကို လုပ်ဆောင်သည်။ ယင်းစနစ်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များခွဲဝေခြင်းမရှိဘဲ ဗဟိုမှဖြန့်ဝေပေးသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရအသီးသီး က အပေါ်မှအောက်သို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများကြားတွင် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုမှု၊ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုတို့ကို ဖြန့်ဝေပေးခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ခွဲဝေမှုမျိုးကို

ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူစာချုပ်များ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန် အရေးကြီးသည်။

သဘာဝသယံဇာတများအား ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်သည် ပိုင်ဆိုင်မှုထက် ပို၍လက်တွေ့ကျသော ကဏ္ဍဖြစ်သည်။ ဥပမာ ရခိုင်ပြည်သည် ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရရှိသည့်တိုင် ထိန်းချုပ်ခွင့်နှင့် စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ကို ဗဟိုအစိုးရက ရယူထားပါက ရခိုင်ပြည်သည် ၎င်း၏သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့မှ ဝင်စွက်ခွင့် ရှိမည်မဟုတ်ပေ။ ဗဟိုအစိုးရသည် ရခိုင်သယံဇာတများကို ဥပဒေအရ တရားဝင် စိတ်ကြိုက် ချယ်လှယ်ခွင့် ရရှိသွားမည် ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအများစုတွင် လက်ရှိကျင့်သုံးနေကြသော ပုံစံမျိုးဖြစ်သည့် လက်ရှိစီမံကိန်းများကိုဖြစ်စေ၊ အနာဂတ်စီမံကိန်းများကိုဖြစ်စေ ထိန်းချုပ်စီမံမှုများကို လုပ်ငန်းကဏ္ဍအလိုက် ခွဲဝေကြခြင်းမျိုးကိုလည်း ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ ဥပမာ - ရခိုင်ပြည်အစိုးရသည် စီမံကိန်းများ လုပ်ဆောင်မည်၊ မလုပ်ဆောင်မည်ကို ထိန်းချုပ်ခွင့်အာဏာနှင့် စမ်းသပ်ရှာဖွေ၊ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းများကို စီမံခန့်ခွဲရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက တင်ပို့ရောင်းချမှုများကို စီမံခန့်ခွဲရမည်ဖြစ်သည်။

သို့တည်းမဟုတ် အီရတ်နိုင်ငံ၏ပုံစံကိုလည်း တစ်ချို့တစ်ဝက် နမူနာယူနိုင်သည်။ ယခုလက်ရှိ ထုတ်လုပ်ရောင်းချနေသော ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ စီမံကိန်းများကို ရခိုင်ပြည်အစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့က ပူးတွဲထိန်းချုပ်စီမံရန်ဖြစ်ပြီး အနာဂတ်တွင် အကောင်အထည်ဖော်အံ့သော ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတ စီမံကိန်းများကို ရခိုင်ပြည်အစိုးရကသာ လုံးဝတာဝန်ယူ ထိန်းချုပ်စီမံသွားရန် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် မြန်မာပြည်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းခြင်းမရှိသေးသည့်အပြင် စစ်ကောင်စီသည်လည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရမဟုတ်သောကြောင့် ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် ယူအေအီးနိုင်ငံ၏ပုံစံကဲ့သို့ ရခိုင်သယံဇာတများကို ရခိုင်ပြည်အစိုးရက ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် အရိုးရှင်းဆုံးနှင့် ပဋိပက္ခမဖြစ်နိုင်ဆုံးသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။

(၃) သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများအား ကောက်ခံစီမံပိုင်ခွင့်

ဒေသတစ်ခုအတွင်း သဘာဝသယံဇာတများမှ ရရှိလာသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်၊ ကောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ရရှိလာသော ဘဏ္ဍာငွေများအား စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ကို ဆိုလိုသည်။

သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို ကောက်ခံစီမံခြင်းတွင် အခွန်အမျိုးအစားများ၊ အခွန်နှုန်းထားများ၊ အခွန်ကောက်ခံမှုနည်းစနစ်၊ စာရင်းသွင်းခြင်းနှင့် ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ အခွန်ခွဲဝေခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။ ဤကဏ္ဍသည် အရေးအကြီးဆုံး၊ အာရုံစိုက်မှုအခံရဆုံးနှင့် အငြင်းအပွားရဆုံးဖြစ်သဖြင့် ယင်းအပေါ် အာရုံစိုက်မှုများလွန်း၍ အခြေခံကျသော ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် လက်တွေ့လုပ်ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခွင့်များကို လက်လွတ်သွားတတ်ကြသည်။

သဘာဝသယံဇာတများမှရရှိသော ဘဏ္ဍာငွေများကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား မည်သည့်အစိုးရက ကောက်ခံခွင့်ရှိ၍ မည်သည့်အစိုးရက ၎င်းဘဏ္ဍာများကို စီမံပိုင်ခွင့်ရှိသည် ဆိုခြင်းသည် သဘောကွဲလွဲမှုများမှတစ်ဆင့် ပဋိပက္ခများအထိ ဖြစ်ပွားစေတတ်သော အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။

သဘာဝသယံဇာတ၏ဝင်ငွေများကို အဓိကမှီခိုနေရသည့် နိုင်ငံများတွင် သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား တိုင်းပြည်တစ်ခုလုံး၏ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွား အဖြစ်သတ်မှတ်၍ ဗဟိုအစိုးရက တာဝန်ယူကိုင်တွယ်စီမံကာ တစ်နိုင်ငံလုံးခြံငုံ၍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများအား စနစ်တကျ ဖြန့်ဝေခြင်းသည် စာရွက်ပေါ်ရှိ စီမံကိန်းတစ်ခု အနေဖြင့် ယေဘုယျဆန်သော ကောင်းမွန်သည့် အစီအစဉ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

သို့ရာတွင် သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို ဗဟိုအစိုးရက ချုပ်ကိုင်စီမံကြသည့် နိုင်ငံများကို လေ့လာချက်များအရ သဘာဝသယံဇာတထွက်ရှိသော ပြည်နယ်များသည် မိမိတို့ဒေသမှထုတ်ယူသွားသော သယံဇာတများနှင့် မကာမိအောင် မတန်တဆနည်းပါးသော ဘဏ္ဍာငွေအချိုးအစားကိုသာ ရရှိခြင်း၊ ယင်းသည် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကို ရေရှည်ဖြစ်ထွန်းအောင် လုံလောက်မှုမရှိခြင်း၊ ဗဟိုအစိုးရထံမှ ဖြန့်ဝေပေးသည့် ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲတမ်းများသည် ကြန့်ကြာမှုရှိခြင်း၊ ဗဟိုအစိုးရသည် သယံဇာတထုတ်ယူမှုများနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာဆိုင်ရာ စာရင်းအင်းများကို ထုတ်ပြန်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ထုတ်ပြန်သော စာရင်းအင်းများသည် မှန်ကန်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအားနည်းခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူမှုများကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးရသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မိရိုးဖလာအလုပ်အကိုင်များအပေါ် ဗဟိုအစိုးရက တာဝန်ယူမှု နည်းပါးခြင်း စသည်များကြောင့် တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုကို ကြီးစွာရိုက်ခတ်မှု ရှိတတ်သည်။

နိုင်ငံတကာ၏ သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများ စီမံခန့်ခွဲခြင်းကို လေ့လာကြည့်မည်ဆိုလျှင် -

အင်ဒိုနီးရှားတွင် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ဝင်ငွေများကို ဗဟိုအစိုးရက ကောက်ခံပြီး ဥပဒေအရ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ထွက်ရှိရာ ပြည်နယ်အား ရေနံဝင်ငွေ၏ (၁၅) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ဝင်ငွေ၏ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းကို ခွဲဝေသည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက် အာချေးပြည်နယ်မှထွက်ရှိသော ရေနံနှင့်သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့၏ (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းကို အာချေးပြည်နယ်အား ခွဲဝေပေးရသည်။

ဗင်နီဇွဲလားတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အစိုးရဘတ်ဂျက်၏ (၁၅ - ၂၀) ရာခိုင်နှုန်းကို ပြည်နယ်များသို့ ခွဲဝေပေးရသည်။ သို့ရာတွင် ခြွင်းချက်အားဖြင့် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုများထွက်သော ပြည်နယ်များအတွက် အထူးခွဲဝေပေးမှုများရှိသည်။ ဆူဒန်တွင် စုစုပေါင်းရေနံအသားတင်ဝင်ငွေ၏ (၂) ရာခိုင်နှုန်းကို ရေနံထွက်သောပြည်နယ်များအား ၎င်းပြည်နယ်၏ ထုတ်လုပ်မှုပမာဏနှင့်အညီ ခွဲဝေပေးပြီး ကျန်ရှိသော ရေနံအသားတင်ဝင်ငွေများကို ဆူဒန်အစိုးရနှင့် တောင်ဆူဒန်အစိုးရတို့ အညီအမျှခွဲဝေရသည်။

နိုင်ဂျီးရီးယားတွင် ပါလီမန်လွှတ်တော်သည် ပြည်နယ်များအား ရေနံဝင်ငွေကိုခွဲဝေပေးသည့် ပုံသေနည်းကို (၅)နှစ် တစ်ကြိမ် သတ်မှတ်အတည်ပြုပေးသည်။ သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လူဦးရေ၊ ပြည်နယ်များ၏ တန်းတူညီမျှ၊ ပြည်တွင်းဝင်ငွေရရှိမှုနှင့် မြေထုတို့ကို အခြေခံ၍တွက်ချက်မှုပြုသည်။ သို့ရာတွင် ရေနံထွက်သော ပြည်နယ်များကိုမူ ရေနံဝင်ငွေမှ အနည်းဆုံး (၁၃) ရာခိုင်နှုန်းကို ခွဲဝေပေးရသည်။

အီရတ်၏ လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ပေါင်းစပ်ပုံစံမှာ - လက်ရှိထုတ်လုပ်နေသည့် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်များကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့က ပူးတွဲစီမံကြပြီး အခွန်များကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ကောက်ခံသည်။ ရရှိသောဝင်ငွေများကို ပြည်နယ်များသို့ လူဦးရေပျံ့နှံ့မှုအလိုက် ခွဲဝေ

ပေးသည်။ သီအိုရီအရ ပြည်နယ်များသည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့များအပေါ်တွင် အခွန်ကောက်ခံနိုင်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသေးပေ။ အနာဂတ်တွင် ရှာဖွေတူးဖော် ထုတ်လုပ်အံ့သော ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်များနှင့် ပတ်သက်၍ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ကောက်ခံမှုများကို ပြည်နယ်များက လုပ်ဆောင်သွားမည့် အလားအလာရှိသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် သဘာဝသယံဇာတအပေါ် သတ်မှတ်ထားသော အခွန်အမျိုးအစားကို လိုက်၍ ဖက်ဒရယ်၊ ပြည်နယ်၊ ဒေသန္တရနှင့် မြူနီစပယ်တို့က သက်ဆိုင်ရာအခွန်များကို ကောက်ခံကြသည်။ ကနေဒါ၏ပြည်နယ်များသည် မိမိတို့ပြည်နယ်မှထွက်ရှိသော သဘာဝသယံဇာတများအပေါ် ခိုင်ကြေးနှင့် အခွန်များကို ကောက်ခံခွင့်ရှိပြီး ဖက်ဒရယ်အစိုးရက လုပ်ငန်းဝင်ငွေခွန်ကို ကောက်ခံခွင့်ရှိသည်။ ရုရှားနိုင်ငံတွင် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွန်မူဝါဒများကို ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနှင့် ပြည်နယ်များက ပူးတွဲသတ်မှတ်ကြပြီး ပြည်နယ်များက အခွန်များကို ကောက်ခံသည်။ ယူအေအီးနိုင်ငံတွင် သယံဇာတအခွန်များကို ပြည်နယ်များက ကောက်ခံကြပြီး ညှိနှိုင်းထားသော အချိုးအစားတစ်ရပ်ကို ပြည်ထောင်စုသို့ ထည့်ဝင်ရသည်။

အစိုးရများသည် သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို မည်သို့တိုးမြှင့်ရရှိအောင် လုပ်ဆောင်မည်ဆိုသည်ကို အဓိကထား၍ စဉ်းစားနေကြခြင်းထက် ယင်းဝင်ငွေများအား ကောက်ခံစီမံပိုင်ခွင့်ကို မည်သို့ခွဲဝေမည်ကို အလေးအနက်ထား ဆွေးနွေးကြရန်လိုသည်။ အကြောင်းမှာ နိုင်ငံ၏သယံဇာတကြွယ်ဝမှုကို အားလုံးတန်းတူ ပိုင်ဆိုင်သည်ဟူသော အယူအဆနှင့် ဒေသ၏သယံဇာတကို ဒေသခံပြည်နယ်က ပိုင်ဆိုင်သင့်သည်ဟူသည့် ခံစားချက်ကို ဟန်ချက်ညီစေရန် ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုနှင့် ပဋိပက္ခများချုပ်ငြိမ်းစေရေးအတွက် အဓိကအချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများ ကောက်ခံခြင်းနှင့် ခွဲဝေခြင်းများအတွက် လက်တွေ့တွင် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော နည်းလမ်း (၃) ခုကို အောက်ပါအတိုင်း စဉ်းစားကြည့်နိုင်သည်။

နည်းလမ်း (၁)

ပြည်နယ်အစိုးရများက သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကိုကောက်ခံပြီး ညှိနှိုင်းသတ်မှတ်ထားသော အချိုးအစားတစ်ခုကို ပြည်ထောင်စုသို့ ထည့်ဝင်ခြင်း

ပြည်နယ်အစိုးရများသည် သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေ အမျိုးအစားအားလုံးကို ကောက်ခံပြီး ညှိနှိုင်းထားသော အချိုးအစားတစ်ခုကို ပြည်ထောင်စုသို့ ထည့်ဝင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဤနည်းလမ်း၏ အားသာချက်မှာ သယံဇာတထွက်ရှိရာပြည်နယ်များနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုမရှိခြင်း၊ နိုင်ငံရေးမတည်မငြိမ်ဖြစ်ခြင်းများမှ ရှောင်လွှဲနိုင်ခြင်း၊ ပြည်နယ်များ၏ လိုအပ်ချက်များကို ပြည်နယ်အစိုးရကိုယ်တိုင် စနစ်တကျဖြည့်စွမ်းနိုင်ခြင်း၊ ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ စီမံခန့်ခွဲမှုစွမ်းရည်ကို မြှင့်တင်နိုင်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စု၏အသုံးစရိတ်မှတစ်ဆင့် တစ်နိုင်ငံလုံး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တစ်ပြေးညီရရှိစေခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

ဤနည်းလမ်း၏ အားနည်းချက်မှာ သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို အဓိကမှီခိုနေရသည့် နိုင်ငံမျိုးတွင် ယင်းသည် တစ်ပြည်လုံးဆိုင်ရာ အခြေခံကဏ္ဍများတည်ဆောက်ခြင်းကို အခြေပျက်စေပြီး ပြည်နယ်အားလုံး တစ်ပြေးညီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ထိခိုက်စေသည့်အတွက် ပြည်နယ်အချင်းချင်း စိတ်ဝမ်းကွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

သို့ရာတွင် သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို ဗဟိုမှချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် ၎င်းပြည်နယ်များနှင့် ဗဟိုအစိုးရအကြား ယုံကြည်မှုပျက်ပြားပြီး ပဋိပက္ခများသို့ ဦးတည်စေကာ နိုင်ငံကို ပို၍မတည်မငြိမ် ဖြစ်စေတတ်သည်။

နည်းလမ်း (၂)

သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေအမျိုးအစားအလိုက် ကောက်ခံပိုင်ခွင့်ခွဲဝေကြခြင်း

သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာဝင်ငွေအမျိုးမျိုးအား အမျိုးအစားအလိုက် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့က ခွဲဝေကောက်ခံကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ခိုင်ကြေး၊ စာချုပ်လိုင်စင်ကြေး၊ ယစ်မျိုးခွန်များကို ကောက်ခံပြီး ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ဗဟိုအစိုးရက ဝင်ငွေခွန်၊ ပို့ကုန်သွင်းကုန်ခွန်၊ အရောင်းခွန် စသည့်အခွန်အခများကို ကောက်ခံခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ဤနည်းလမ်း၏ အားသာချက်မှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်နိုင်ခြင်း၊ ပြည်နယ်အစိုးရများသည် မိမိပြည်နယ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ကောင်းစွာစီမံနိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဤနည်းလမ်း၏ အားနည်းချက်မှာ ယင်းသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ဗဟိုအစိုးရ၏ ဝင်ငွေကို လျော့ပါးစေသည့်အတွက် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးစီမံခန့်ခွဲမှုကို အခက်အခဲဖြစ်နိုင်ခြင်း၊ သယံဇာတ ပေါများသော ပြည်နယ်နှင့် ချို့တဲ့သောပြည်နယ်များအကြား ဝင်ငွေကွာဟမှုနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ကွာဟမှုကို ကြီးမားစေနိုင်ခြင်း၊ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ဗဟိုအစိုးရနှင့် သယံဇာတထွက်ရှိသော ပြည်နယ်များအကြား နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုကို တည်ဆောက်နိုင်သော်လည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် သယံဇာတချို့တဲ့သော ပြည်နယ်များအကြား မကျေလည်မှုများ ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။

နည်းလမ်း (၃)

သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို ဗဟိုအစိုးရက ကောက်ခံ၍ ပြည်နယ်များသို့ အချိုးကျခွဲဝေပေးခြင်း

သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေအမျိုးအစားအားလုံးကို ဗဟိုအစိုးရက တာဝန်ယူကောက်ခံ၍ အားလုံးသဘောတူ သတ်မှတ်ထားသော အချိုးအစားအတိုင်း ပြည်နယ်များသို့ ဝေမျှပေးခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ပြည်နယ်များသို့ ခွဲဝေပေးမည့် အချိုးအစားကို သတ်မှတ်ရာတွင် လူဦးရေ၊ နယ်မြေအကျယ်အဝန်း၊ ပြည်နယ်တွင်းဝင်ငွေ၊ ပြည်နယ်များအကြား ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုတန်းတူစံနှုန်းတစ်ခုကို သေချာစေမှု၊ လက်ရှိ ထုတ်ယူသုံးစွဲနေသော သယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် အနာဂတ်တွင်ရရှိနိုင်သော အရင်းအမြစ်များကို ခွဲခြားတွက်ချက်မှု၊ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်များ၏ အစိုးရအသုံးစရိတ်များ၊ သယံဇာတ ထုတ်လုပ်

ရာဒေသများသို့ ပေးဝေရသည့် ရာခိုင်နှုန်းများ၊ ပြည်နယ်များ၊ခရိုင်များနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားများအား ၎င်းတို့ နယ်မြေမှ သယံဇာတများအား ထုတ်ယူအသုံးပြုခြင်းနှင့် ယင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများအတွက် လျော်ကြေးပေးခြင်းများ စသည့်စံနှုန်းများအပေါ်တွင် တွက်ချက်လေ့ရှိကြ သည်။

ဤနည်းလမ်း၏ အားသာချက်မှာ သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများအား စနစ်တကျ ဖြန့်ဝေနိုင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တစ်ပြေးညီဖြစ်ထွန်းစေမှု သေချာစေခြင်း၊ တစ်နိုင်ငံလုံးခြံငုံ၍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် စေနိုင်ခြင်း၊ တစ်ပြည်လုံးဆိုင်ရာကဏ္ဍများကို ကောင်းစွာတည်ဆောက်နိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ဤနည်းလမ်း၏ အားနည်းချက်မှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ/ဗဟိုအစိုးရထံမှ ပြည်နယ်များသို့ သဘာဝသယံ ဇာတဝင်ငွေများ ဝေမျှရာတွင် ကြန့်ကြာခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိခြင်း၊ ရသင့်သည့်အချိုးအစားထက် နည်း လွန်းနေခြင်း၊ သယံဇာတထွက်ရှိသော ပြည်နယ်များအနေဖြင့်လည်း မိမိတို့ဒေသမှ သယံဇာတထွက်ရှိပါလျက် မိမိတို့ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အထောက်အကူမဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် မကျေနပ်မှုများမှသည် ပဋိပက္ခ သို့ ဦးတည်သွားခြင်းများ ဖြစ်တတ်သည်။

နည်းလမ်း (၄)

ပေါင်းစပ်ပုံစံ

ဤစနစ်သည် အထက်ဖော်ပြပါစနစ်များထဲမှ အားနည်းချက်/ အားသာချက်များကို မိမိတို့ဒေသ အခြေ အနေနှင့် ချင့်တွက်ကာ ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ဥပမာ - အီရတ်တွင် လက်ရှိထုတ်လုပ်နေသော ရေနံမြေများမှ ရရှိသောဝင်ငွေများကို ဖက်ဒရယ် အစိုးရက ကောက်ယူ၍ လူဦးရေကိုအခြေခံကာ ပြည်နယ်များအား ဖြန့်ဝေပေးပြီး အနာဂတ်တွင် ထုတ်လုပ် မည့်ရေနံမြေများအား သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များက ထိန်းချုပ်စီမံခွင့်ရရှိရန် ရည်ရွယ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

(ဂ) ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတနှင့် အခြားစီမံကိန်းများ ခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်များ

ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အဓိကအခန်းကဏ္ဍများ၏ အခြေခံမူများကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း သဘော တူညီချက် ရယူနိုင်ပြီးလျှင် ရခိုင်ပြည်၌ အကောင်အထည်ဖော်နေသော၊ အကောင်အထည်ဖော်ရန် သဘောတူ စာချုပ်ချုပ်ဆိုထားသော၊ အနာဂတ်တွင် ဖော်ဆောင်သွားရန်ရှိသော စီမံကိန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ အသေးစိတ် ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဤစာတမ်း၌ ၎င်းစီမံကိန်းများဆိုင်ရာခွဲဝေမှုတွင် ဖြစ်တန်ရာများ၊ ဖြစ်သင့်သည်များနှင့် ဖြစ်နိုင်ချေ များကို ရခိုင်ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို အခြေပြုလျက် အနာဂတ်ပြည်ထောင်စုဖြစ်တည်မှုကို ရည်မှန်းကာ အောက်ပါအကြံပြုချက်များအား သုံးသပ်ထားပါသည်။

(ဂ - ခ) ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်း

ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းသည် ရခိုင်ပြည်တွင် လက်ရှိလုပ်ဆောင်လည်ပတ်နေပြီး မြန်မာအစိုးရသည် နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁) ဘီလီယံကျော် ရရှိနေသော စီမံကိန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့များကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ စတင်၍ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ရောင်းချခဲ့သည်ဖြစ်၍ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် (၁၂) နှစ်တိုင်ခွဲပြီး မြန်မာအစိုးရသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၂) ဘီလီယံကျော် ရရှိပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းဘဏ္ဍာငွေများကို ဗဟိုအစိုးရက ချုပ်ကိုင်ထားပြီး ရခိုင်ပြည်သူများမှာ ဆင်းရဲတွင်းနက်လျက်ရှိကာ ရခိုင်ပြည်အတွက် သိသာထင်ရှားသော ဝင်ငွေခွဲဝေမှုမျိုး မရှိသေးပေ။ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ခွဲဝေပေးခြင်းမျိုးလည်း မရှိခဲ့ပေ။

အာရက္ခတပ်တော်နှင့် စစ်ကောင်စီတို့ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးရာတွင် ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်နှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံ စီမံပိုင်ခွင့်များကို တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုနှင့် တာဝန်ရှိမှုများအတွက် ပြန်လည်ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်သည်။ အောက်ပါတို့သည် ၎င်းတို့အတွက် အကြံပြုချက်များဖြစ်သည်။

(၁) ပိုင်ဆိုင်ခွင့်

နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ တည်ရှိလာခဲ့သော ရခိုင်လူမျိုးတို့၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ စံသတ်မှတ်ချက်များအရ ရခိုင်သဘာဝသယံဇာတဖြစ်သည့် ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့၏ မူရင်းပိုင်ရှင်သည် ရခိုင်ပြည်သူများဖြစ်သင့်သည်။

(၂) ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်

ဥပမာ (၁) - ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့သည် ရခိုင်ပြည်သူများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုဖြစ်သဖြင့် ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းအား ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲမှုများကို ရခိုင်ပြည်အစိုးရက တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်သင့်သည်။

ဥပမာ (၂) - ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းသည် လက်ရှိထုတ်လုပ်နေသော စီမံကိန်းဖြစ်သဖြင့် ရခိုင်ပြည်အစိုးရနှင့် လက်ရှိမြန်မာပြည်အစိုးရတို့ ပူးတွဲစီမံခန့်ခွဲသင့်သည်။

(၃) PSC နှင့် အခြားစာချုပ်စာတမ်းများ

ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းအတွက် မြန်မာအစိုးရနှင့် ချုပ်ဆိုခဲ့သောစာချုပ်များသည် ရခိုင်ပြည်သည် မြန်မာတစ်ပြည်ထောင်စနစ်၏ ထိန်းချုပ်မှု၊ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေခဲ့စဉ်က ချုပ်ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်ကို ရခိုင်ပြည်သူ့အစိုးရက ပြန်လည်အုပ်ချုပ်နေသည့် ယခုအချိန်တွင် ၎င်းစာချုပ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်၍ စာချုပ်အသစ်ပြန်လည်ချုပ်ဆိုသင့်သည်။ သို့မဟုတ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်သင့်သည်။

ဥပမာ (၁) - လက်ရှိရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းတွင် မြန်မာအစိုးရ၏ ရှယ်ယာရှင်အဖြစ် MOGE က (၁၅) ရာခိုင်နှုန်း ရယူထားသည်။ ၎င်းရှယ်ယာအစား ရခိုင်ပြည်အစိုးရ၏ ရှယ်ယာအဖြစ် ဥပမာ - ရခိုင်ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ဦးစီးဌာန (AOGD) က အစားထိုးရယူရမည်။ ၎င်းရှယ်ယာမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာထဲမှ ညှိနှိုင်း သဘောတူထားသော အချိုးအစားတစ်ခုကို မြန်မာအစိုးရအား ခွဲဝေပေးနိုင်သည်။

ဥပမာ (၂) - လက်ရှိရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းတွင် မြန်မာအစိုးရ၏ ရှယ်ယာရှင်အဖြစ် MOGE က (၁၅) ရာခိုင်နှုန်း ရယူထားသကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်အစိုးရအား ၎င်းထက်မလျော့နည်းသော ရှယ်ယာရာခိုင်နှုန်းတစ်ခုကို ပြန်လည်ညှိနှိုင်း၍ သတ်မှတ်ပေးရမည်။ သို့မဟုတ် ရှယ်ရာနှုန်းကို ပြင်ဆင်သတ်မှတ်၍ ရခိုင်ပြည် အစိုးရနှင့် မြန်မာပြည်အစိုးရ နှစ်ဖွဲ့စလုံးအား ခွဲဝေပေးရမည်။

(၄) အခွန်ဘဏ္ဍာ ကောက်ခံရယူပိုင်ခွင့်

ဥပမာ (၁) - ရခိုင်ပြည်အစိုးရက အခွန်အမျိုးအစားအားလုံးကို ကောက်ခံပြီး ရရှိလာသော ဘဏ္ဍာငွေ ထဲမှ ညှိနှိုင်းသတ်မှတ်ထားသော အချိုးအစားတစ်ခုကို မြန်မာအစိုးရအား ခွဲဝေပေးခြင်း။

ဥပမာ (၂) - ရခိုင်ပြည်အစိုးရနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့သည် အခွန်အမျိုးအစားများအလိုက် ခွဲခြားပြီး ကောက်ခံရယူရမည်။ ဥပမာ - ရခိုင်ပြည်အစိုးရက ခိုင်ကြေး၊ စာချုပ်လိုင်စင်ကြေး၊ ယစ်မျိုးခွန်များကို ကောက်ခံခွင့်ရှိပြီး မြန်မာအစိုးရက ဝင်ငွေခွန်၊ ပို့ကုန်သွင်းကုန်ခွန်၊ အရောင်းခွန် စသည့်များကို ကောက်ခံခြင်း။

ဥပမာ (၃) - ရခိုင်ပြည်အစိုးရနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့သည် ညှိနှိုင်းသတ်မှတ်ထားသော အချိုးအစား အတိုင်း အခွန်ဘဏ္ဍာများအား သီးခြားစီ တိုက်ရိုက်ရယူခြင်း။

ရခိုင်ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့ဖြင့် လည်ပတ်သည့် မြင်းခြံမှ ဓာတ်အားပေးစက်ရုံ

(၅) ပြည်တွင်းသုံးရယူထားသည့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ပမာဏကို ခွဲဝေခြင်း

မြန်မာအစိုးရသည် ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းမှ ပြည်တွင်းသုံးအဖြစ် နှစ်စဉ် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ (၇၇၈) မီလီယံကုဗမီတာ ရယူထားသည်။ ၎င်းပမာဏအထဲမှ အချိုးအစားတစ်ခုကိုဖြစ်စေ သို့မဟုတ် နောက်ထပ်သီးသန့် ပမာဏအချိုးအစားတစ်ခုကိုဖြစ်စေ ရခိုင်ပြည်တွင်းသုံးအဖြစ် ရရှိသင့်သည်။

(ဂ - ၂) ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းနှင့် ရေနံပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း

(၁) ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်းဆိုင်ရာ စာချုပ်များ

ပိုက်လိုင်းဖြတ်သန်းခများ၊ ဆိပ်ကမ်းခွန်များ၊ စီမံကိန်းကြောင့် ထိခိုက်ရသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်များဆိုင်ရာများ၊ ဒေသခံများ၏ မိရိုးဖလာအလုပ်အကိုင်များဆိုင်ရာ ဖြည့်စွက်ထည့်သွင်းရမည့် အချက်များနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာများဆိုင်ရာ ထပ်မံစည်းကြပ်သင့်သည့် အခွန်များ၊ အခွန်ခွဲဝေမှုဆိုင်ရာပြင်ဆင်ရမည့် အချက်များအတွက် ပိုက်လိုင်းဆိုင်ရာစာချုပ်များကို ပြန်လည်ညှိနှိုင်း ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ချုပ်ဆိုခြင်းများ ပြုလုပ်သင့်သည်။

(၂) တာဝန်ယူမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုများ

ရခိုင်ပြည်အစိုးရနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့သည် မိမိတို့ထိန်းချုပ်ရာ ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်းရှိ ပိုက်လိုင်းဆိုင်ရာကိစ္စအဝဝများကို အသီးသီး တာဝန်ယူမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိရမည်ဖြစ်ပြီး လိုအပ်ပါက ပူးတွဲလုပ်ဆောင်မှု ပြုလုပ်ရမည်။

(၃) အခွန်ဘဏ္ဍာများ ကောက်ခံရယူပိုင်ခွင့်

ရခိုင်ပြည်အစိုးရနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့သည် ဆိပ်ကမ်းခွန်၊ ပတ်ဝန်းထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာအခွန်၊ မြူနီစပယ်အခွန်၊ ပိုက်လိုင်းဖြတ်သန်းခ စသည့်အခွန်အမျိုးမျိုးကို မိမိတို့ထိန်းချုပ်ရာနယ်မြေများအလိုက် ခွဲခြား၍ လည်းကောင်း၊ စုစုပေါင်းရရှိသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာထဲမှ အချိုးကျခွဲဝေ၍လည်းကောင်း ကောက်ခံသင့်သည်။

(ဂ - ၃) အနာဂတ်တွင် လုပ်ဆောင်မည့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲ၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းကို မပြုလုပ်နိုင်သေးသည့်ကာလအတွင်း စစ်ကောင်စီသည်လည်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အစိုးရမဟုတ်သောကြောင့် ရခိုင်ပြည်၏ ကမ်းလွန်ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ကွက်များထဲမှ ထပ်မံတွေ့ရှိထားသော A6 နှင့် AD7 လုပ်ကွက်များမှ ထွက်ရှိမည့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များကို တူးဖော်ထုတ်လုပ်၊ တင်ပို့ရောင်းချခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စများအားလုံးကို ရခိုင်ပြည်အစိုးရက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သင့်သည်။

အကယ်၍ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်ကို အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်နေကြပြီး ရခိုင်ပြည်သည် မြန်မာပြည်ထောင်စုတွင် ပါဝင်မည်ဟု ဆုံးဖြတ်

သည့်အခါ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ၎င်းသဘာဝသယံဇာတ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ ထိန်းချုပ်စီမံမှု၊ အခွန် ဘဏ္ဍာကောက်ခံမှုဆိုင်ရာ ခွဲဝေသတ်မှတ်မှုများကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း၍ ပြဋ္ဌာန်းရမည်ဖြစ်သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် woodside ကုမ္ပဏီသည် ရခိုင်ကမ်းလွန်လုပ်ကွက် A6 နှင့် AD7 တွင် သဘာဝဓာတ်ငွေ့အများအပြားကို တွေ့ရှိခဲ့သည်

(ဂ - င) ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်း

ဤစီမံကိန်းသည် ကြီးမားသောစီမံကိန်းဖြစ်သည့်အပြင် မိမိတို့ဒေသ၌ ဥပမာ - ရွှေသဘာဝဓာတ်ငွေ့ ထုတ်ယူခြင်းမျိုးထက်ပို၍ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးအထိပါ ဆက်နွှယ်လာနိုင်သည်ဖြစ်၍ စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းများကို အထူးဂရုစိုက် လေ့လာသုံးသပ် တွက်ချက်မှုပြုရန်လိုမည်ဖြစ်သည်။ ယခင်ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်က ချုပ်ဆိုခဲ့သော စာချုပ်များကို NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် တရုတ်၏အကြွေးထောင်ချောက်များကို ရှောင်ကွင်းကာ စီမံကိန်းကို တစ်ဆင့်ချင်းအကောင်အထည်ဖော်ရန် ပြင်ဆင်ခဲ့ခြင်းမျိုးကိုလည်း ထောက်ရှုရန်လိုမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အာဖရိကတွင် တရုတ်၏အကြွေးထောင်ချောက်မိခဲ့ကြသော စီမံကိန်းများသည်လည်း လေ့လာသင်ယူစရာများဖြစ်မည်ဖြစ်သည်။

(၁) ပိုင်ဆိုင်မှု

စီမံကိန်းတွင် အသုံးပြုသော မြေယာများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများသည် ရခိုင်ပြည်သူများကိုယ်စား ရခိုင်ပြည် အစိုးရက ပိုင်ဆိုင်သင့်သည်။ ၎င်းမြေယာများအား မည်သည့် ပြည်တွင်းပြည်ပ ကုမ္ပဏီများကမျှ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် မရှိသင့်ပေ။

(၂) စီမံကိန်းစာချုပ်များ ချုပ်ဆိုခြင်း

ရခိုင်ပြည်သည် စစ်ကောင်စီ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိတော့ဘဲ ရခိုင်ပြည်အစိုးရက ထိန်းချုပ်စီမံ အုပ်ချုပ်မည်ဖြစ်၍ စီမံကိန်းစာချုပ်များကို တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုများနှင့် တရားဝင်ဖြစ်စေရန်အတွက် ရခိုင် ပြည်အစိုးရနှင့်သာ ချုပ်ဆိုသင့်သည်။

စာချုပ်ပါအချက်များကို ပြန်လည်ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ချုပ်ဆိုခြင်းများ ပြုလုပ်ရာ တွင် စီမံကိန်းတွင် အသုံးပြုမည့် မြေယာများကိစ္စ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကိစ္စ၊ အလုပ်အကိုင် အခွင့် အလမ်းများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဆိုင်ရာကိစ္စ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် အကျိုးအမြတ်များဆိုင်ရာကိစ္စ၊ စီမံ အုပ်ချုပ်မှုများနှင့် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုများဆိုင်ရာကိစ္စ စသည်များကို အသေးစိတ်တွက်ချက်ရန် လိုမည် ဖြစ်သည်။

ရခိုင်ပြည်သည် မြန်မာတစ်ပြည်ထောင်စနစ်၏ ထိန်းချုပ်မှု၊ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေခဲ့စဉ်က စီမံ ကိန်းတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းကို CITIC ဦးဆောင်သော တရုတ်ဖက်မှ ထည့်ဝင်မည်ဖြစ်ပြီး မြန်မာ အစိုးရမှ မြေနေရာအတွက် (၁၅) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဒေသခံလုပ်ငန်းရှင်အစုအဖွဲ့က (၁၅) ရာခိုင်နှုန်း ထည့်ဝင်ကြ ရမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာစီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အဆိုအရ CITIC လုပ်ငန်းစုက စက်မှုဇုန်၏ (၅၁) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် မြန်မာအစိုးရက (၄၉) ရာခိုင်နှုန်း ပိုင်ဆိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ရခိုင်ပြည်သည် မြန်မာတစ်ပြည်ထောင်စနစ်၏ ထိန်းချုပ်မှု၊ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိ တော့ဘဲ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲ၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ခြင်းကို မပြုလုပ်နိုင်သေးသည့်ကာလအတွင်း စီမံကိန်းတွင် စစ်ကောင်စီအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရှယ် ရာပေးရန် အကြောင်းမရှိပေ။ မြန်မာတစ်ပြည်ထောင်စနစ်အစိုးရက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (၁၅) ရာခိုင်နှုန်း ရရှိခဲ့သည်မှာ လည်း မြေနေရာအတွက် ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ၎င်းမြေနေရာမှာ ရခိုင်ပြည်သူများက ပိုင်ဆိုင်ခြင်းဖြစ်၍ စစ်ကောင်စီ အနေဖြင့် ၎င်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုရာခိုင်နှုန်းကို ရယူခွင့် မရှိသင့်ပေ။

သို့ရာတွင် စီမံကိန်းတွင် စီမံကိန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သည့် ဥပမာ - ကျောက်ဖြူ - ကူမင်း ရထား လမ်း၊ ကားလမ်း စသည်များလည်း ပါဝင်နေပြီး ယင်းလမ်းများသည် မြန်မာပြည်ကို ဖြတ်သွားရမည် ဖြစ်သော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရခိုင်သည် နိုင်ငံတစ်ခုအနေဖြင့် သီးခြားရပ်တည်နေခြင်း မဟုတ်သေးသည့်အတွက် ကြောင့်လည်းကောင်း စစ်ကောင်စီသည်လည်း ကျောက်ဖြူရေနက်ဆိပ်ကမ်းနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်း တွင် ပါဝင်နေဦးမည်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။ တရုတ်ကိုယ်တိုင်ကလည်း ယင်းကို လိုလားနေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းကိစ္စများကို အခြေအတင်ဆွေးနွေးရနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေးပရိယာယ်ကြွယ်ဝစွာ ကိုင်တွယ်ရန်လိုမည်ဖြစ် သည်။

(၃) စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်

ဥပမာ - စီမံကိန်းအတွက် ရခိုင်ပြည်အစိုးရ၊ မြန်မာအစိုးရနှင့် ကုမ္ပဏီမှတာဝန်ရှိသူများပါဝင်သော စီမံ ခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ဦးဆောင်အဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်း၍ ယင်း၏လမ်းညွှန်ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ရခိုင်ပြည်တွင်းရှိ လုပ်

ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာများအားလုံးကို ရခိုင်ပြည်အစိုးရက တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ပြီး မြန်မာပြည်အပိုင်းတွင် မြန်မာ အစိုးရက တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုးက သင့်လျော်နိုင်သည်။

(၄) အခွန်ဘဏ္ဍာ ကောက်ခံစီမံပိုင်ခွင့်

စီမံကိန်းစာချုပ်များတွင် ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း ရခိုင်ပြည်အစိုးရနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့သည် စီမံကိန်း၏ အကျိုးအမြတ်များကို အချိုးကျ သီးခြားစီ ရရှိသင့်သည်။

(ဂ - ၅) ကုလားတန် ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်း

ရခိုင်ပြည်ရှိ အိန္ဒိယ၏ ကုလားတန်ဘက်စုံစီမံကိန်းတွင် (၂)ပိုင်းရှိပြီး - စစ်တွေဆိပ်ကမ်းမှ ကာလ ကတ္တားအထိ တစ်ပိုင်းနှင့် စစ်တွေဆိပ်ကမ်းမှ ကုလားတန်မြစ်ကြောင်းကိုဖြတ်၍ မိဇူရမ်ပြည်နယ်အထိ တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် အာရက္ခတပ်တော်သည် ကုလားတန်မြစ်ကြောင်းတစ် လျှောက်ကို သိမ်းပိုက်ပြီးဖြစ်၍ အိန္ဒိယ၏ ကုလားတန်ဘက်စုံစီမံကိန်းတစ်ပိုင်းကို ထိန်းချုပ်ပြီးဖြစ်သည်။ ကုလားတန် ဘက်စုံစီမံကိန်းနှစ်ပိုင်းစလုံး၏ အဓိကဆုံရာဖြစ်သော စစ်တွေဆိပ်ကမ်းတည်ရှိရာ စစ်တွေမြို့ကို အာရက္ခ တပ်တော်က သိမ်းပိုက်ရန် ပတ်ပိုင်းထားပြီးဖြစ်ရာ စစ်တွေကို ထိန်းချုပ်နိုင်လျှင် အာရက္ခတပ်တော်သည် ကုလားတန်စီမံကိန်းကို အလုံးစုံထိန်းချုပ်နိုင်ပြီဟု ဆိုနိုင်သည်။

သို့ရာတွင် စစ်ကောင်စီနှင့် အပစ်မရပ်မချင်း စစ်တွေဆိပ်ကမ်းကို အသုံးပြုရန် မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ကုလားတန်မြစ်ကြောင်း တစ်လျှောက်တွင်လည်း စီမံကိန်းကို ပြန်လည်စတင်ရန် မလွယ်ကူပေ။ အိန္ဒိယ၏

တွန့်ဆုတ်နှေးကွေးသော ပေါ်လစီ၊ G to G ဆက်ဆံရေးကို အလေးထားမှု၊ စစ်ကောင်စီနှင့် နီးကပ်သော ဆက်ဆံရေး စသည်များကလည်း အိန္ဒိယသည် အာရက္ခတပ်တော်၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရောက်ရှိသွားသော ၎င်းတို့၏ ကုလားတန်စီမံကိန်းကို အဆောတလျင် ပြန်လည်အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အာရက္ခတပ် တော်နှင့် လူသိရှင်ကြားဆက်ဆံရေးတစ်ရပ်ကို အလျင်အမြန်ထူထောင်မည်မဟုတ်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။

အာရက္ခတပ်တော်က ရခိုင်တစ်ပြည်လုံးကို သိမ်းပိုက်နိုင်ပြီး တရုတ်က ရခိုင်ပြည်ရှိ ၎င်း၏စီမံကိန်းများ ကို အာရက္ခတပ်တော်နှင့် တရားဝင်လုပ်ကိုင်နေပြီဟုဆိုလျှင် အိန္ဒိယသည် တရုတ်နောက်တွင် များစွာပြတ် မကျန်ခဲ့ရန်အတွက် ၎င်း၏ပေါ်လစီထဲမှ တစ်ရေးနိုးထလာနိုင်သည်။

စင်စစ်အားဖြင့် ကုလားတန်စီမံကိန်းလုပ်ဆောင်ရာနယ်မြေသည် ရခိုင်ပြည်ပိုင်နက်အတွင်းသာဖြစ်၍ စီမံကိန်းအပေါ် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် အကျိုးအမြတ်ရယူခံစားပိုင်ခွင့်များသည် ရခိုင်ပြည်သူများကိုယ်စား ရခိုင်ပြည်အစိုးရကသာ ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိမည်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ စီမံကိန်းစာချုပ်များကို ပြန်လည်ချုပ်ဆိုခြင်း ပြုလုပ်ရန်လိုမည် ဖြစ်သည်။

သို့သော်ငြား စီမံကိန်းကို စစ်ကောင်စီက လေကြောင်းနှင့် ရေကြောင်းမှ အန္တရာယ်ပေးနိုင်သည့် အတွက် ယင်းကိုအာမခံရန်အတွက် စစ်ကောင်စီသည် အကျိုးအမြတ်ရယူခွင့်ကို အရေးဆိုလာနိုင်သည်။

၅။ နိဂုံး

ယခုရက်ပိုင်း၊ လပိုင်းများတွင် အာရက္ခတပ်တော်၊ TNLA တို့နှင့် စစ်ကောင်စီတို့ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်မည်ဟု သတင်းများထွက်ပေါ်မှုရှိသကဲ့သို့ အာရက္ခတပ်တော်နှင့် TNLA တို့ကလည်း နိုင်ငံရေးနည်းဖြင့် ဆွေးနွေးရန်အသင့်ရှိကြောင်း ထုတ်ပြန်ထားကြပြီးဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် အာရက္ခတပ်တော်နှင့် ဆွေးနွေးပွဲတွင် MNDA ၊ TNLA တို့ထက်ပို၍ ကွဲပြားမှု၊ ရှုပ်ထွေးမှု များ ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ကျောက်ဖြူ၊ စစ်တွေကိစ္စ၊ စီမံကိန်းများကိစ္စတို့သည် ဆွေးနွေးပွဲကို အခက်တွေ့စေမည် ဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးပွဲများသည် အဆင့်ဆင့်ရှိပြီး အငြင်းပွားမှု၊ ကြန့်ကြာမှုနှင့် ပျက်ပြားသွားမှုမျိုးထိပင် ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်သွားနိုင်သည်။

ဆွေးနွေးပွဲ အောင်မြင်ရန်လိုသကဲ့သို့ ဆွေးနွေးပွဲ၏ရလဒ်သည် ရခိုင်ပြည်သူများ၏ ပေးဆပ်စတေးခဲ့ရ ခြင်းများနှင့် ထိုက်တန်ရန်လည်း လိုမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ရခိုင်သယံဇာတများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆုံးရှုံးနစ် နာခဲ့ရသည်များကို ပြန်လည်ရရှိနိုင်ပြီး ရခိုင်သယံဇာတကျိန်စာကို အာရက္ခတပ်တော်က အဆုံးသတ်နိုင်လိမ့် မည်ဟု ယုံကြည်မိပါကြောင်း။

နေထက်မိုးဇော်

Feb 7 , 2025

Some of the references

- ၁၀၂။ Natural Resources Policy: Management, Institutions, and Issues; USA – CRS Reports
- ၂။ Natural Resource Policy Issues in Canada - University of Ottawa
- ၃။ Key Issues in Natural Resource Taxation and Revenue Management in the Commonwealth – Daniel Wilde
- ၄။ Natural resource taxation and revenue sharing in Asia – ResearchGate
- ၅။ Natural resource revenue sharing - UNDP
- ၆။ Fiscal Federalism of Non-Renewable Natural Resources: Principles and Practices of Revenue Sharing and Equalization - ResearchGate
- ၇။ The Taxation of Natural Resources Principles and Policy Issues - The World Bank
- ၈။ Legal Frameworks relating to Energy Development and Natural Resource Management - Barry Barton, Professor of Law, University of Waikato, Hamilton, New Zealand
- ၉။ Exploring the Concept of “Ownership” in Natural Resource Planning - PAUL R. LACHAPELLE AND STEPHEN F. MCCOOL College of Forestry and Conservation, The University of Montana,
- ၁၀။ Natural Resource Ownership - Chris Armstrong
- ၁၁။ Understanding Natural Resources Clause in Indonesia Constitution - Constitutional Law Department, Faculty of Law, Universitas Indonesia
- ၁၂။ Natural Resource Federalism: Considerations for Myanmar – Natural Resource Governance Institute
- ၁၃။ Ownership of minerals and natural resources: Mining and Energy Law - Cambridge University Press
- ၁၄။ Russian Federation: Indigenous Peoples and Land Rights – Liubov Sulyandziga
- ၁၅။ THE OWNERSHIP AND CONTROL OF AUSTRALIAN ENERGY RESOURCES - GREG CROUGH
- ၁၆။ Global natural gas production 2023, by country – Statista

- ၁၇၆။ Oil Production by Country – worldometer
- ၁၈၆။ Global gas exporting countries 2023 - Statista
- ၁၉၆။ Global natural gas reserves by country 1960-2023 - Statista
- ၂၀၆။ The Petroleum and Petroleum Product Law : Myanmar
- ၂၁၆။ Oil and Gas Regulation in the United States: Overview - Association of Corporate Counsel
- ၂၂၆။ Oil and gas regulation in India: overview by Dibyanshu and Prateek Bhandari, Khaitan & Co
- ၂၃၆။ Oil Regulation 2016 - Contributing editor Bob Palmer CMS Cameron McKenna LLP
- ၂၄၆။ Oil & Gas Laws and Regulations Canada 2024-2025 - ICLG.com
- ၂၅၆။ Oil & Gas Laws and Regulations Canada 2024-2025 - ICLG.com
- ၂၆၆။ Oli and gas taxation in Indonesia – Deloitte
- ၂၇၆။ Oli and gas taxation in Norway – Deloitte
- ၂၈၆။ Guide to oil and gas taxation Canada – KPMG
- ၂၉၆။ Oli and gas taxation in India – Deloitte
- ၃၀၆။ FEDERAL ASPECTS OF PETROLEUM REGULATION AND MANAGEMENT IN IRAQ - Peter Cameron Professor of International Energy Law and Policy, CEPMLP, University of Dundee (UK)
- ၃၁၆။ Revenue from the Oil and Gas Sector: Issues and Country Experience - EMIL M. SUNLEY, THOMAS BAUNSGAARD, AND DOMINIQUE SIMARD
- ၃၂၆။ Bougainville: the conflict in focus – Conciliation Resources
- ၃၃၆။ Civil War in Sudan – center for preventive action
- ၃၄၆။ Indonesia: The War in Aceh – Refworld
- ၃၅၆။ The Case of Aceh, Indonesia – The Asia Foundation
- ၃၆၆။ OWNERSHIP OF OIL AND GAS IN NIGERIA - MATTERS ARISING O.K.Edu
- ၃၇၆။ Global oil and gas tax guide 2019 - EY
- ၃၈၆။ Indian Oil & Gas Industry – An Overview – ResearchGate

- ၃၉။ Petroleum Tax Guide - Deloitte
- ၄၀။ U.S. OIL AND NATURAL GAS – US department of Energy
- ၄၁။ Negotiating natural resources for peace: Ownership, control and wealth-sharing –
Nicholas Haysom and Sean Kane
- ၄၂။ Oil and Gas in Federal Countries - Forum of Federations
- ၄၃။ Operationalization of joint ownership of mineral oil and natural gas; implementation of
Article 172 (3), Constitution, 1973 - Senate of Pakistan, House of Federation
- ၄၄။ Petroleum Federation of India – PETROFED
- ၄၅။ Sovereignty and ownership – Dag Harald Claes
- ၄၆။ Unitizing Oil and Gas Fields Around the World: A Comparative Analysis of National Laws and
Private Contracts - David Asmus & Jacqueline Weaver UNIVERSITY OF HOUSTON LAW CENTER
- ၄၇။ Community’s voices on the Kyauk Phyu Special Economic Zone - CPD
- ၄၈။ ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန် ဒေသခံများအတွက် မြေယာဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှု - CPD
- ၄၉။ National Assessment Report: Myanmar - Asian Development Bank
- ၅၀။ ကျောက်ဖြူရေနက်ဆိပ်ကမ်း စီမံကိန်း - ISP ChinaDesk
- ၅၁။ စစ်ပွဲဇုန်ထဲက အိန္ဒိယစီမံကိန်း - DMG ၊ Analysis Report
- ၅၂။ FANNING THE FLAMES: Expansion of Foreign Oil and Gas Investments despite Burma’s
Military Coup November 2021 – AOW
- ၅၃။ Fuelling Conflict, 2020 - AOW
- ၅၄။ AA Info Desk